

2/2020

NEJVYŠŠÍ SOUD

ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA

BULLETIN

Pravidelný přehled právních novinek se zaměřením na rozhodovací praxi Soudního dvora Evropské unie, Evropského soudu pro lidská práva a zahraničních nejvyšších soudů.

ODDĚLENÍ

Oddělení analytiky a srovnávacího práva Nejvyššího soudu poskytuje odbornou poradenskou činnost pro soudce Nejvyššího soudu, jakož i pro soudce soudů nižších stupňů, v oblasti evropského práva.

SLOŽENÍ

Petr Barták
petr.bartak@nsoud.cz, +420 541 593 523

Jan Bena
jan.bena@nsoud.cz, +420 541 593 161

Lukáš Boháček
lukas.bohacek@nsoud.cz, +420 541 593 137

Katalin Deák
katalin.deak@nsoud.cz, +420 541 593 480

Ladislav Kováč
ladislav.kovac@nsoud.cz, +420 541 593 519

Lívia Ivánková
livia.ivankova@nsoud.cz, +420 541 593 271

Jan Strya
jan.strya@nsoud.cz, +420 541 593 585

KONTAKT

 Oddělení analytiky a srovnávacího práva
Nejvyšší soud

 Burešova 20
657 37 Brno

 +420 541 593 480

 international@nsoud.cz

 www.nsoud.cz

SOCIAL

BULLETIN

PŘEZKUM *ULTRA VIRES* V PODÁNÍ SPOLKOVÉHO ÚSTAVNÍHO SOUDU ANEB KONSTATOVANÍ POSTUPU EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANKY A SOUDNÍHO DVORA MIMO RÁMEC SVĚŘENÝCH PRÁVOMOCÍ SPOLKOVÝ ÚSTAVNÍ SOUD (STR. 7)

POKLIDNÝ A NENÁSILNÝ BOJKOT ZALOŽENÝ NA GEOGRAFICKÉM PŮVODU ZBOŽÍ V KONTEXTU SVOBODY PROJEVU BALDASSI A OSTATNÍ (STR. 17)

OPAKOVANÉ RUŠENÍ ZPROŠTŮJÍCÍCH ROZSUDKŮ V RÁMCI SOUDNÍHO „PING-PONGU“ AŽ DO KONEČNÉHO ODSOUZENÍ OBVINĚNÉHO HO V KONTEXTU PRÁVA NA SPRÁVEDLIVÝ PROCES TEMPEL (STR. 21)

K SOULADU POVOLOVACÍHO REŽIMU PŘI PRONAJÍMÁNÍ BYTŮ V RÁMCI SLUŽBY AIRBNB SE SMĚRNICÍ O SLUŽBÁCH CALI APARTMENTS SCI A HX (STR. 23)

K MIMOŘÁDNÉ OKOLNOSTI V KONTEXTU NÁHRADY ŠKODY PŘI ZPOŽDĚNÍ LETU V PODOBĚ RUŠIVÉHO CHOVÁNÍ CESTUJÍCÍHO TRANSPORTES AÉREOS PORTUGUESES (STR. 27)

ÚVODNÍK

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

i za druhé čtvrtletí roku 2020 Vám přinášíme pravidelný přehled právních informací se zaměřením na rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva, Soudního dvora Evropské unie a v neposlední řadě i zahraničních vrcholných soudů. Tentokrát jsme si pro Vás připravili mimo jiné následující rozhodnutí.

Pozornost odborné veřejnosti byla v posledních měsících věnována rozhodnutí Spolkového ústavního soudu, který ve svém nálezu sp. zn. 2 BvR 859/15 ze dne 5. 5. 2020 dospěl k závěru, že Evropská centrální banka překročila svým rozhodnutím z roku 2015 o spuštění programu nákupů dluhopisů veřejného sektoru kompetence svěřené Evropské unii, neboť dostatečně neposoudila přiměřenost přijatých opatření. Německý vrcholný soud tak učinil navzdory tomu, že Soudní dvůr Evropské unie na německém soudem předloženou předběžnou otázkou uvedl, že Evropská centrální banka svým rozhodnutím kompetence nepřekročila.

Štrasburský soud vydal rozsudek týkající se Česka. Ve věci *Tempel proti České republice* dospěl k závěru, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod tím, že procesní postup soudů mohl vyvolat zdání, že jediné správné rozhodnutí je odsuzující, a tím, že soudy stěžovateli nekompenzovaly nepřiměřenou délku řízení. Ve věci *Baldassi a ostatní proti Francii* se pak Evropský soud pro lidská práva zabýval zajímavým případem bojkotu zboží na základě geografického původu v kontextu svobody projevu garantovaného čl. 10 Úmluvy.

Soudní dvůr Evropské unie ve svém rozhodnutí *Transportes Aéreos Portugueses* zabýval tím, zda může odklon letu předcházejícího letu, který měl zpoždění z důvodu vysazení cestujícího, který se choval rušivě, představovat mimořádnou okolnost ve smyslu čl. 5 odst. 3 nařízení č. 261/2004. Stejně tak zodpověděl i otázku, zda lze přeměrování cestujícího na další let příslušného dopravce následující den považovat za přiměřené kompenzační opatření. V tomto čísle taktéž upozorňujeme na stanovisko generálního advokáta Bobka ve věci *Cali Apartments SCI a HX* týkající se souladu povolovacího režimu při pronajímání bytu v rámci služby Airbnb se směrnici o službách.

Příjemné čtení a pěkné léto Vám přeje

redakce Bulletinu

V případě zájmu o pravidelné zaslání našeho Bulletinu se na nás můžete obrátit prostřednictvím e-mailu international@nsoud.cz.

Informace o ochraně osobních údajů naleznete na internetových stránkách **Nejvyššího soudu**.

OBSAH

JUDIKATURA EVROPSKÝCH VRCHOLNÝCH SOUDŮ

Francie: <i>Posouzení ustanovení vládního nařízení, kterým se automaticky prodlužuje doba trvání vazby z důvodu pandemie COVID-19</i>	... 4
Německo: <i>Zveřejnění politicky zaměřeného rozhovoru s ministrem na internetových stránkách ministerstva jakožto porušení rovných podmínek volné soutěže politických stran</i>	... 5
Německo: <i>Přezkoumání ultra vires v podání Spolkového ústavního soudu aneb konstatování postupu Evropské centrální banky a Soudního dvora mimo rámec svěřených pravomocí</i>	... 7
Slovensko: <i>Svévolný výklad procesních norem</i>	... 11
Spojené království: <i>Nejvyšší soud Spojeného království k výkladu čl. 14 nařízení Brusel I bis</i>	... 12

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Association Innocence en Danger a Association Enfance et Partage: <i>Opatření přijatá vnitrostátními orgány na ochranu osmiletého dítěte před špatným zacházením ze strany rodičů</i>	... 15
Baldassi a ostatní: <i>Poklidný a nenásilný bojkot založený na geografickém původu zboží v kontextu svobody projevu garantovaného čl. 10 Úmluvy</i>	... 17
S.M.: <i>Nucená prostituce a nucené nebo povinné práce v kontextu čl. 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv</i>	... 19
Tempel: <i>Opakované rušení zprošťujících rozsudků v rámci soudního „ping-pongu“ až do konečného odsouzení obviněného v kontextu práva na spravedlivý proces</i>	... 21

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Cali Apartments SCI a HX: <i>K souladu povolovacího režimu při pronajímání bytů v rámci služby Airbnb se směrnicí o službách</i>	... 23
Kancelaria Medius SA: <i>K ochraně spotřebitele při rozhodování rozsudkem pro zmeškání</i>	... 24
RB: <i>Působnost čl. 18 SFEU ve vztahu k ujednání pojistné smlouvy omezující rozsah pojistného krytí na území určitého státu</i>	... 26
Transportes Aéreos Portugueses: <i>K mimořádné okolnosti v kontextu nábrady škody při zpoždění letu v podobě rušivého chování cestujícího</i>	... 27

MONITORING LITERATURY ... 30

JUDIKATURA NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ

Francie: Kasační soud

Rozsudek č. 974 (20-81.910) a rozsudek č. 977 (20-81.971) ze dne 20. května 2020 Posouzení ustanovení vládního nařízení, kterým se automaticky prodloužuje doba trvání vazby z důvodu pandemie COVID-19

[Úplné znění rozhodnutí č. 974](#)

[Úplné znění rozhodnutí č. 977](#)

[Vysvětlující zpráva](#)

Trestní senát Kasačního soudu dne 20. května 2020 ve věcech č. 974 (20-81.910) a č. 977 (20-81.971) rozhodnul, že článek 16 vládního nařízení, kterým se automaticky prodloužuje vazba, není v souladu s článkem 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a prodloužení vazby je neoprávněné, pokud příslušný soud nevydá v krátkém čase rozhodnutí, kterým rozhodne o dalším trvání vazby.

Francouzský zákonodárce v návaznosti na pandemii nemoci COVID-19 přijal dne 23. března 2020 zákon vyhlášený v době nouze po dobu dvou měsíců, který zmocňoval vládu k přijetí různých opatření s cílem zaručit ochranu veřejného zdraví (tzv. zmocňovací zákon). Uvedený zákon v článku 11 zmocnil vládu k tomu, aby s cílem omezení šíření pandemie mezi účastníky trestních řízení nařízením upravila pravidla týkající se průběhu a doby trvání vazby. Na základě uvedené legislativy tak vláda přijala nařízení, které v článku 16 stanovilo automatické prodloužení „maximální doby trvání vazby“. Jak na úrovni prvostupňových, tak i odvolacích soudů ovšem následně docházelo k problematické aplikaci, což způsobovalo i značnou právní nejistotu.

V tomto případě měl trestní senát Kasačního soudu ve svých dvou rozhodnutích možnost vyjádřit se k případům stěžovatelů, kteří byli vzati do vazby. V prvním případě byl stěžovatel vzat do vazby dne 4. dubna 2019 na dobu jednoho roku. Uvedenou vazbu tak bylo možné prodloužit příslušným vazebním soudcem nejpozději 3. dubna 2020. Vyšetřující soudce se dne 17. března 2020 obrátil na vazebního soudce s cílem prodloužit vazbu této osobě. Vazební soudce následně vydal nařízení, ve kterém s poukazem na článek 16 vládního nařízení konstatoval, že vazba uvedené osoby se automaticky prodloužila o šest měsíců, tj. do 4. října 2020. V druhém případě byl stěžovatel ve vazbě již od 5. června 2016 a obžalován před protním soudem dne 12. dubna 2019. Vyšetřující senát zde rozhodoval o návrhu státního zástupce na prodloužení

vazby obviněného. V uvedeném případě bylo jeho vazbu možné prodloužit nejpozději do 22. dubna 2020. Vyšetřující senát se ovšem omezil pouze na konstatování, že návrh postrádá účel, jelikož lhůta pro dostavení se k trestnímu soudu byla automaticky prodloužena o šest měsíců. Použitím výše uvedeného článku 16 vládního nařízení se tak jeho vazba automaticky prodloužila až do 22. října 2020.

Kasační soud se následně zabýval především výše uvedeným článkem 16 vládního nařízení, u kterého byl problematický zejména výklad výrazu „maximální doba trvání vazby“, a také otázkou souladu uvedených opatření s Úmluvou o ochraně lidských práv. Zároveň v rámci tohoto řízení podal k Ústavní radě i přednostní otázku ústavnosti, aby posoudil soulad uvedených opatření s francouzskou Ústavou. Kasační soud měl pochybnosti zejména o článku 11 zmocňovacího zákona, který podle něj nedostatečně specifikuje podmínky zásahu soudce, pokud jde o prodloužování lhůt vazby.

Kasační soud nejprve poskytl výklad článku 16 vládního nařízení, který stanovil, že maximální doba trvání vazby (...) a to jak vazby v přípravném řízení, tak vazby v řízení před soudem (...) jsou automaticky prodlouženy, a to o dva nebo tři měsíce ve věcech přečinů a šest měsíců ve věcech zločinů (...). Právě uvedené ustanovení způsobovalo značné výkladové problémy, když bylo nejasné, zda se výraz „maximální doba trvání vazby“ má chápat jako celková doba trvání vazby, která může být prodloužena po nejvyšší přípustné době trvání vazby, kterou dovoluje trestní řád nebo se jedná o dobu, na konci které nařízená vazba pozbývá svůj účinek, pokud není vydáno rozhodnutí o prodloužení. Kasační soud uvedl, že výraz „maximální doba trvání vazby“ v článku 16 vládního nařízení se nenačází v žádném z ustanovení trestního řádu týkajícího se prodloužení vazby. Dále uvedl, že tento výraz sám o sobě neumožňuje stanovit význam článku 16 vládního nařízení a že ani ostatní články uvedeného nařízení neumožňují výklad, který by ozřejmil význam tohoto výrazu. Na druhé straně výraz „automatické prodloužení“ maximální doby

vazby lze podle Kasačního soudu vykládat jako prodloužení těchto lhůt o dobu uvedenou v článku 16 vládního nařízení, aniž by byl vyžadován zásah soudce. Kasační soud uzavřel, že článek 16 musí být vykládán v tom smyslu, že bez zásahu soudce prodloužuje všechny doby vazby, které měly vypršet, a to na doby stanovené v uvedeném článku. Ze znění nařízení bylo zároveň zřejmé, že toto prodloužení je v rámci jednoho řízení možné pouze jednou.

Nejrozsáhlejší posouzení se týkalo souladu článku 16 vládního nařízení s článkem 5 Úmluvy. Podle Kasačního soudu v případě, že zákon stanovuje prodloužení vazby nad dobu, která byla původně stanovena, je nezbytný zásah soudce jako garance před svěolí. Za podmínek stanovených v trestním řádu může být tato doba prodloužena o nejvýše šest měsíců, a to na základě odůvodněného nařízení soudu, kterému předcházelo kontradiktorní řízení.

V projednávaném případě tak článek 16 vládního nařízení pouze na základě zákona a bez soudního rozhodnutí stanovil, že osoby, které již jsou ve vazbě, v ní zůstávají, a to i nad rámec lhůty, která je stanovena soudním rozhodnutím. Tímto způsobem tak byl obejit příslušný soud, který má pravomoc posoudit, zda je i nadále nezbytné, aby osoba ve vazbě zůstala nebo aby byla propuštěna na svobodu. Dále Kasační soud uvedl, že uvedené ustanovení zároveň vede příslušný soud k odložení systematického posouzení nezbytnosti dalšího trvání vazby a odůvodněnosti její délky. Podle Kasačního soudu tak článek 16 vládního nařízení není v souladu s článkem 5 Úmluvy a prodloužení vazby je neoprávněné, pokud soud příslušný pro prodloužení nevydá v krátkém čase rozhodnutí, kterým rozhodne o pokračování vazby.

Pokud jde o dobu, v rámci které je potřebný zásah soudu, Kasační soud stanovil, že se nemusí jednat o okamžitý

zásah. Délka této doby závisí na závažnosti trestného činu a na stádiu, ve kterém se trestní řízení nachází. Kasační soud uvedl, že vzhledem k závažným okolnostem pandemie tato doba v době před vydáním rozsudku nemůže být delší než jeden měsíc ve věcech přečinů a tři měsíce ve věcech zločinů. Doba tří měsíců platí také v případě, že již došlo k odsouzení soudem prvního stupně. Kasační soud zároveň stanovil tři předpoklady, kdy uvedený zásah soudce nebude nezbytný. Týká se to jednak případu, kdy o nezbytnosti zachovat toto opatření ve výše uvedené lhůtě rozhodl příslušný prvostupňový nebo odvolací soud v rámci posouzení automatického prodloužení vazby, nebo pokud příslušný soud ve výše uvedené lhůtě rozhodl o nezbytnosti dalšího trvání vazby z moci úřední nebo během přezkumu žádosti o propuštění. Zásah soudce nebude nezbytný ani v případě, že vazební soudce již nezbytnost vazby přezkoumal ve smyslu novelizovaného vládního nařízení, které v článku 16-1 odst. 5 také požaduje přezkum soudcem.

Kasační soud následně uzavřel, že v případě absence uvedené soudní kontroly a v případě, že zde není další důvod pro vazbu, musí být dotčená osoba okamžitě propuštěna na svobodu.

Kasační soud proto ve vztahu ke dvěma k němu předloženým věcem zrušil napadená rozhodnutí a rozhodnul, že vyšetřovací senáty odvolacích soudů v obou případech budou muset v různých složeních znovu rozhodnout o stěžovateli, a to před 4. červencem 2020 u prvního a před 22. červencem 2020 u druhého stěžovatele, pokud v mezidobě vazební soudce již nerozhodnul o nezbytnosti ponechání osoby ve vazbě.

Ladislav Kováč

Německo: Spolkový ústavní soud

Nález ze dne 9. 6. 2020, sp. zn. 2 BvE 1/19

Zveřejnění politicky zaměřeného rozhovoru s ministrem na internetových stránkách ministerstva jakožto porušení rovných podmínek volné soutěže politických stran

Úplné znění nálezu

Tisková zpráva

Spolkový ústavní soud se zabýval otázkou souladu zveřejnění politicky zaměřeného rozhovoru ministra na oficiálních internetových stránkách ministerstva s volnou a svobodnou soutěží politických stran. Dospěl k závěru, že samotné negativní vyjádření a kritika na adresu jiného politického uskupení je součástí politické debaty, a proto

v souladu s německým ústavním pořádkem. Zveřejnění rozhovoru na oficiálních stránkách ministerstva už však nikoli, neboť tím došlo k využití prostředků dostupných pouze ministru z důvodu výkonu jeho funkce v politické soutěži. To je podle Spolkového ústavního soudu v rozporu principem neutrality státních orgánů a právem politických uskupení na rovné podmínky volné soutěže politických stran ve smyslu čl. 21 odst. 1 základního zákona [1].

V roce 2018 poskytnul ministr vnitra německé tiskové agentuře (*Deutsche Presse-Agentur*) rozhovor. V něm se vyjádřil na adresu politického uskupení Alternativa pro Německo (*Alternative für Deutschland*) tak, že toto uskupení „jde proti státu“, že nezáleží na tom, že jeho členové tvrdí, že jsou demokraté, přičemž jako „ubohý“ odsoudil jejich nedávný „útok“ proti prezidentovi Spolkové republiky Německo v německém Parlamentu. Podle ministra je tato politická strana pro Německo „extrémně nebezpečná“ a její činy musí být „silně odmítnuty“. Na otázku, zda se tato politická strana stává stále více radikální, odpověděl ministr kladně a dodal, že vzhledem k nedávným událostem ukázala strana svoji pravou tvář. Ministr rovněž poznamenal, že ho zaráží emocionální a agresivní chování členů této strany v parlamentních debatách.

Tento rozhovor následně zveřejnilo německé Ministerstvo vnitra na svých oficiálních internetových stránkách. Ačkoliv došlo po dvou týdnech k jeho odstranění z internetových stránek ministerstva, považovala strana Alternativa pro Německo takové jednání za nepřijatelné, a obrátila se proto se svojí stížností na Spolkový ústavní soud.

Spolkový ústavní soud nejprve připomněl, že v demokratickém státě je veškerá státní moc odvozena od lidu, který ji vykonává prostřednictvím voleb a orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní. Pro tento proces je přitom životně důležitá existence a činnost politických stran. Rovná příležitost politických uskupení účastnit se politické soutěže je poté nezbytná pro tvorbu politické vůle, jak to vyžaduje německý ústavní pořádek. V tomto směru čl. 21 odst. 1 základního zákona politickým stranám garantuje nejen právo svobodně vznikat a účastnit se na tvorbě politické vůle, ale rovněž právo, aby pro tuto jejich účast byly zajištěny rovné podmínky (rovnost práv a příležitostí).

Toto právo je porušeno, pakliže státní orgán ovlivňuje politickou soutěž ve prospěch či neprospěch určitých politických uskupení. Státní orgány totiž musí sloužit každému a být neutrální (princip neutrality státních orgánů). Požadavek rovných práv a příležitostí přitom vyžaduje, aby tato neutralita státu byla dodržena nejen v rámci předvolebních kampaní, ale vždy, neboť tvorba politické vůle je neustále probíhající proces, který není časově omezen pouze na bezprostřední období před volbami.

Současně Spolkový ústavní soud připomněl, že možnost státních orgánů informovat veřejnost a udržovat s ní styky je integrální součástí vládnutí. Tato činnost státu je totiž nezbytná k tomu, aby se v demokratické společnosti mohla politická vůle tvořit a občané se na její tvorbě mohli účastnit. Je nicméně potřeba mít současně na paměti, že autorita a prostředky, které mají státní orgány k dispozici, je staví do pozice, ve které mohou na tvorbu politické vůle vykonávat značný vliv. To s sebou poté nese riziko ovlivnění soutěže politických stran a obrácení procesu tvorby politické vůle, jež může v důsledku působení státních orgánů pocházet spíše od nich než od lidu. Činnost státních orgánů ve vztahu k veřejnosti proto není přípustná tehdy,

když dochází k využití státního vlivu ve prospěch či neprospěch jednotlivých vzájemně si konkurujících politických uskupení.

To podle Spolkového ústavního soudu znamená, že státní orgány sice mohou veřejně odvracet kritiku jejich činnosti, musí při tom však dodržovat požadavek objektivity. Mohou tedy odmítat nepravdivá vyjádření či zavádějící úsudky týkající se jejich činnosti, musí se ale zdržet takových prohlášení, která již nejsou vzhledem ke kritice jejich činnosti relevantní. To stejné se potom týká i jednotlivých představitelů státu a jejich veřejných vyjádření. Rovné příležitosti politických uskupení jsou nepřijatelně dotčeny tehdy, pokud členové vlády využívají v politické soutěži možnosti a prostředky, které jsou jim přístupné pouze z důvodu, že vykonávají veřejné funkce, a které tudíž nejsou přístupné jejich politickým konkurentům.

Posouzení, zda určité vyjádření bylo učiněno z titulu výkonu veřejné funkce, je poté nutné zkoumat s ohledem na okolnosti každého případu. O takové vyjádření půjde zejména tehdy, pokud má formu oficiálního sdělení, tiskové zprávy nebo bylo uveřejněno na oficiálních internetových stránkách příslušného státního orgánu, případně tehdy, kdy dojde k užití státních symbolů.

Spolkový ústavní soud následně přistoupil k posouzení samotného případu, přičemž své posouzení rozdělil jednak na hodnocení samotných vyjádření ministra v jím poskytnutém rozhovoru, jednak na hodnocení jednání v podobě umístění rozhovoru na oficiální internetové stránky ministerstva.

Pokud jde o prvně uvedené, dospěl Spolkový ústavní soud k závěru, že ačkoliv vyjádření ministra představují negativní a zaujatá hodnocení stěžovatele (strany Alternativa pro Německo) a jako taková překračují limit stanovený požadavkem neutrality, nedošlo jimi k nepřijatelnému zásahu do práva stěžovatele na rovné příležitosti v rámci soutěže politických stran. Ministr totiž při učinění těchto vyjádření nevyužil autoritu ani prostředky spojené s funkcí ministra. Kontext rozhovoru, který ministr poskytnul německé tiskové agentuře, naopak vedl Spolkový ústavní soud k závěru, že se ministr svými vyjádřeními pouze účastnil politické debaty jakožto politik, jelikož odpovídal rovněž na otázky, které se činnosti jeho ministerstva netýkaly.

Spolkový ústavní soud nicméně shledal zásah do práva stěžovatele na rovné podmínky volné soutěže politických stran (ve smyslu čl. 21 odst. 1 základního zákona) z důvodu, že tento rozhovor byl následně umístěn na oficiální internetové stránky ministerstva. Tím totiž došlo k využití prostředků, jež byly z důvodu výkonu veřejné funkce k dispozici pouze ministrovi, za účelem dalšího šíření jeho vyjádření a účasti na politické debatě. Takové jednání je v rozporu s principem neutrality státních orgánů a nemůže být ospravedlněno ani tím, že došlo k „pouhému“ zveřejnění dříve poskytnutého rozhovoru pro německou tiskovou agenturu. Uvedení primárního zdroje rozhovoru totiž podle Spolkového ústavního soudu nemění nic na tom, že ministr v daném případě využil pro

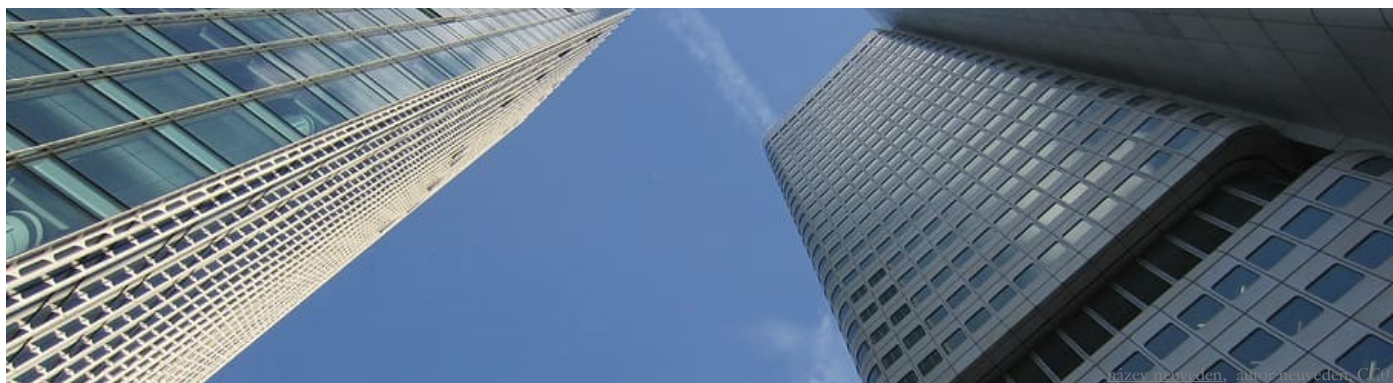
svoji účast na politické soutěži prostředky, které stěžovatelé (jakožto jinému politickému uskupení) nebyly přístupné, a to navíc v jeho neprospěch.

Praxe v podobě zveřejňování rozhovorů ministrů na oficiálních internetových stránkách ministerstva se jistě může v budoucnu vyskytnout i v České republice. I u nás tak může vyvstát otázka, zda zveřejnění určitého politicky orientovaného rozhovoru s ministrem, v němž se ministr nevyjádří pouze k výkonu své funkce, nýbrž se jako politik bude účastnit politické debaty, může být v rozporu s rovnými podmínkami volné soutěže politických stran. Ob-

dobně jako v předkládaném případě totiž mohou být v takovém případě využity prostředky přístupné pouze ministroví z důvodu výkonu jeho veřejné funkce v politické soutěži. Nelze přitom vyloučit, že tak bude užito k újmě ostatních politických uskupení, jež takové prostředky využít nemohou.

Lukáš Boháček

[1] Základní zákon Spolkové republiky Německo (*Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland*) ze dne 23. 5. 1949.

Německo: Spolkový ústavní soud

Nález Spolkového ústavního soudu ze dne 5. 5. 2020, sp. zn. 2 BvR 859/15 a další Přezkum ultra vires v podání Spolkového ústavního soudu aneb konstatování postupu Evropské centrální banky a Soudního dvora mimo rámec svěřených pravomocí

[Úplné znění nálezu](#)

[Tisková zpráva](#)

Spolkový ústavní soud konstatoval, že Evropská centrální banka překročila svým rozhodnutím z roku 2015 o spuštění programu nákupů dluhopisů veřejného sektoru kompetence svěřené Evropské unii, neboť dostatečně neposoudila přiměřenost přijatých opatření. Učinil tak navzdory předchozímu rozsudku Soudního dvora, který v odpovědi na předběžnou otázku předloženou mu právě Spolkovým ústavním soudem naopak uvedl, že Evropská centrální banka uvedeným rozhodnutím kompetence Evropské unie nepřekračuje. Ačkoliv Spolkový ústavní soud uznal, že obecně je povinen judikaturu Soudního dvora respektovat, v tomto případě se necítil být jeho rozhodnutím vázán. Soudní dvůr totiž při svém přezkumu opomenul zvážit důležitost a rozsah zásady proporcionality a v rozporu s vlastním dosavadním metodologickým přístupem, široce uplatňovaným v ostatních oblastech unijního práva, nezhlednil hospodářské dopady vyplývající z dotčeného rozhodnutí Evropské centrální banky. Podle Spolkového ústavního soudu tím Soudní dvůr překročil kompetenci svěřenou mu čl. 19 Smlouvy o EU.

Jaké existují možnosti v případě podezření, že unijní orgán překračuje pravomoci svěřené Evropské unii, pokud Soudní dvůr, jenž je výlučně k takovému přezkumu příslušný, rozsah kompetence tohoto orgánu sám nedostatečně posoudí? Spolkový ústavní soud takovou situaci vyřešil tím, že nejprve s ohledem na nedostatečnost přezkumu konstatoval překročení kompetence Soudního dvora, aby následně při vlastním posouzení věci shledal, že mimo rámec svěřených pravomocí jednal i dotčený unijní orgán.

Došlo tím k vyhlášení otevřené rebelie Spolkového ústavního soudu, či šlo pouze o uplatnění již delší dobu známé doktríny Spolkového ústavního soudu v praxi?

Skutkově se případ týká rozhodnutí Evropské centrální banky („ECB“) z roku 2015 [1], kterým došlo k rozšíření dosavadního programu nákupů aktiv ECB o zcela nový program nákupu aktiv veřejného sektoru na sekundárních trzích (dále jen „program PSPP“). Ten národním centrálním bankám eurozóny umožňuje v určitém rozsahu přímo nakupovat od způsobilých protistran na sekundárních trzích způsobilé dluhopisy veřejného sektoru. Bod 4 recitálu uvedeného rozhodnutí uvádí, že tento program je „přiměřeným opatřením ke zmírnění rizika pro výhled cenového vývoje“, neboť dále uvolní měnové a finanční podmínky a přispěje k návratu míry inflace ve střednědobém horizontu k úrovni 2 %.

Do 8. 11. 2019 došlo v rámci programu PSPP k nákupu dluhopisů v celkovém objemu více než 2 bilionů EUR. Podle stěžovatelů je však uplatňování tohoto programu v rozporu se zákazem měnového financování ve smyslu čl. 123 SFEU [2] a zásadou svěřených pravomocí podle čl. 5 odst. 1 SEU [3] (ve spojení s čl. 127 a násl. SFEU).

Jelikož se tak jedná o výklad unijního práva, předložil v červenci 2017 Spolkový ústavní soud Soudnímu dvoru předběžnou otázku, v níž položil několik dotazů týkajících se zákazu měnového financování, mandátu ECB v oblasti měnové politiky a potenciálního zásahu do pravomocí

a suverenity členských států v rozpočtových záležitostech. Soudní dvůr odpověděl rozsudkem ze dne 11. 12. 2018 ve věci C-493/17. Dospěl v něm k závěru, že ECB pravomoci svěřené Evropské unii nepřekročila. Rozhodnutí o spuštění programu PSPP totiž mohla přijmout, neboť spadá pod měnovou politiku a není zřejmě nepřiměřené. Uplatňováním programu PSPP nedošlo podle Soudního dvora ani k porušení zákazu měnového financování. Dotčené rozhodnutí ECB tudíž bylo Soudním dvorem shledáno jako platné.

Spolkový ústavní soud se s tímto názorem Soudního dvora neztotožnil. Naopak konstatoval, že je potřeba dotčené rozhodnutí ECB (a související rozhodnutí Rady guvernérů ECB) považovat za akty *ultra vires*, tedy vydané mimo rámec pravomocí, jež jsou Evropské unii svěřeny.

Aby ale k takovému závěru mohl dospět, musel Spolkový ústavní soud nejprve odůvodnit, proč rozhodnutí Soudního dvora v daném případě nerespektuje. V tomto směru připomněl, že výklad a aplikace unijního práva spadá ve smyslu čl. 19 SEU primárně do kompetence Soudního dvora. Proto musí jeho rozhodnutí Spolkový ústavní soud obecně respektovat, a to včetně případů, kdy lze vůči názoru Soudního dvora vznést přesvědčivé protiargumenty. Tato vázanost je nicméně podmíněna požadavkem, aby Soudní dvůr při své činnosti uplatňoval tradiční výkladové zásady, resp. metodologické principy, jež jsou vlastní právním řádům členských států, a jeho rozhodnutí nebylo z objektivního hlediska svévolné. V opačném případě totiž Soudní dvůr svoji kompetenci zakotvenou v čl. 19 SEU překračuje.

Právě k takovému překročení vlastní kompetence Soudním dvorem přitom podle názoru Spolkového ústavního soudu v posuzovaném případě došlo. Soudní dvůr totiž při svém přezkumu opomenul zvážit důležitost a rozsah zásady proporcionality, jež se týká rozdělení pravomocí mezi Evropskou unii a její členské státy, a v rozporu s vlastním dosavadním metodologickým přístupem, široce uplatňovaným v ostatních oblastech unijního práva, nijak nezohlednil hospodářské dopady vyplývající z uplatňování dotčeného rozhodnutí ECB v praxi. Rozsudek Soudního dvora tak nenaplnil podmínku srozumitelného přezkoumání, zda se Evropský systém centrálních bank a ECB držely svého mandátu v oblasti měnové politiky, když se provedený přezkum omezil pouze na to, jestli nedošlo ze strany ECB ke *zjevně* nesprávnému posouzení, zda program PSPP nejde zřetelně nad rámec toho, co je k dosažení cílů (přiblížení inflace 2% úrovni) nezbytné, a jestli nebyly nepříznivé důsledky při uskutečňování tohoto programu k dosažení cíle zjevně nepřiměřené.

Spolkový ústavní soud uvedl, že takový přezkum Soudním dvorem nijak nevede k ohraničení kompetencí svěřených ECB, nýbrž jí naopak umožňuje své kompetence postupně rozšiřovat. Její kroky z přezkumu Soudního dvora přitom vyjímá. Za této situace nemůže princip proporcionality (čl. 5 odst. 1 a 4 SEU) plnit svoji funkci jakožto pojistka ochrany pravomocí členských států, což činí zbytečnou i zásadu svěřených pravomocí ve smyslu čl. 5 odst. 1 a 2

SEU. Respektování rozdělení pravomocí je však nezbytné pro zajištění zásady demokracie a zachování právních základů Evropské unie. Výkladem principu proporcionality, pokud jde o určení mandátu ECB, proto podle Spolkového ústavního soudu překročil Soudní dvůr svoji kompetenci ve smyslu čl. 19 SEU. Jeho rozsudek tak Spolkový ústavní soud považoval za nesrozumitelný, a tudíž za svévolný. Z toho důvodu se jím necítil být vázán.

Jelikož Soudní dvůr překročil přijatým výkladem svoji kompetenci, provedl Spolkový ústavní soud sám vlastní přezkum, zda příslušné rozhodnutí ECB, týkající se programu PSPP, spadá do rozsahu kompetencí svěřených Evropské unii. Z důvodu nedostatečného posouzení a zdůvodnění přiměřenosti přijatých opatření ze strany ECB přitom dospěl k negativnímu závěru.

ECB totiž při přijetí předmětného rozhodnutí neprovedla náležitě vyvažování cílů měnové politiky s hospodářskými dopady, které z programu PSPP plynou. Uvedla pouze, že mírnější prostředky k dosažení stanoveného cíle (přiblížení inflace 2% úrovni) nejsou k dispozici. Hospodářské důsledky spojené s dlouhodobým uplatňováním programu PSPP přitom mohou být značné a v konečném důsledku negativně ovlivnit i samotné jednotlivce a jejich úspory. Program PSPP totiž umožňuje ekonomicky neživotaschopným společnostem „přežít“. Tento program má navíc významný dopad na fiskální politiku jednotlivých členských států. Čím déle a rozsáhleji tedy bude uplatňován, tím vyšší může být podle Spolkového ústavního soudu riziko závislosti eurosystému na politice členských států. Tím může být v konečném důsledku ohrožena stabilita měnové unie.

Podle Spolkového ústavního soudu tak ECB překročila pravomoci svěřené Evropské unii právě tím, že přiměřenost přijatých opatření v rámci programu PSPP dostatečně nezvážila. Samotný účinný soudní přezkum, zda program PSPP nepřekračuje v rozporu s čl. 127 SFEU hranice mandátu ECB, však není možné podle Spolkového ústavního soudu provést, dokud ECB neposkytne dokumentaci, jež by prokázala, že k vyvážení cílů opatření s jejich hospodářskými důsledky skutečně došlo a v jaké formě. Za této situace Spolkový ústavní soud konstatoval, že Spolková vláda a Spolková národní banka se programu PSPP – jakožto aktu *ultra vires* – dále nemohou účastnit. ECB a národní bance však bylo poskytnuto tříměsíční přechodné období, v jehož rámci ještě mohou přiměřenost přijatých opatření zdůvodnit.

Reakce Soudního dvora na nález Spolkového ústavního soudu na sebe nenechala dlouho čekat. Ten vydal již dne 8. 5. 2020 prohlášení [4], v němž uvedl, že je to pouze on sám, který má pravomoc určit, že akt unijního orgánu je v rozporu s unijním právem. Jeho rozhodnutím jsou přitom vnitrostátní soudy vázány, neboť rozdíl v jejich rozhodování by mohly ohrozit jednotu unijního právního řádu a narušit právní jistotu. Dne 10. 5. poté přidala svoje vyjádření i Evropská komise. Její předsedkyně ve svém prohlášení [5] konkrétně připomněla, že monetární politika je výlučnou pravomocí Evropské unie, že unijní právo

má přednost před právem vnitrostátním a že rozhodnutí Soudního dvora jsou pro soudy členských států závazná. Konečné slovo v záležitostech unijního práva tak dle ní má pouze a výhradně Soudní dvůr. Komise proto nález Spolkového ústavního soudu analyzuje a posoudí, jaké další kroky, včetně případné žaloby pro porušení povinností členského státu vyplývajících z unijního práva, mohou připadat v úvahu.

Bouřlivé reakce vyvolal nález rovněž v politických a odborných kruzích. Je pravdou, že Spolkový ústavní soud zvolil dosti svérázný způsob, jak se s věcí vypořádat, a to za pomoci přezkumu postupu orgánů EU v rámci svěřených pravomocí (dále „přezkum *ultra vires*“). To mu umožnilo nejen znemožnit německým orgánům účast na programu PSPP do budoucna, ale zejména i nerespektovat předchozí rozsudek Soudního dvora. Nálezu je tak často vytýkáno, že může mít značně negativní důsledky pro právní stát, demokracii a politickou situaci v celé Evropské unii. Snižuje totiž autoritu Soudního dvora a ve své podstatě popírá absolutní přednost unijního práva, což může představovat potenciál pro následné zneužití přezkumu *ultra vires* např. soudy v Polsku či v Maďarsku [6].

Samozřejmě, že přezkum *ultra vires* může být nepřípadně využit na obranu proti zásahům Evropské unie v případech ohrožení nezávislosti soudnictví a právního státu v některých členských státech, přičemž odkaz na aktuální nález Spolkového ústavního soudu může takovému zneužití bohužel dodat zdání určité legitimacy. Sama skutečnost, že ke zneužití tohoto nálezu a přezkumu *ultra vires* může ze strany soudů členských států dojít, nicméně neznamená, že je doktrína umožňující tento postup nutně nesprávná. Tyto názory totiž opomíjejí, že při neexistenci přezkumu *ultra vires* by naopak mohl existovat potenciál a hrozba zneužití na straně orgánů Evropské unie. Předpokládat, že Soudní dvůr vždy a za všech okolností dostojí zárukám právního státu a z jeho strany k žádnému zneužití – např. právě rozšíření pravomocí Evropské unie – dojít nemůže, se zdá být obdobně liché, jako mít stejný předpoklad ve vztahu k soudům členských států. Právě pro takové výjimečné případy se existence přezkumu *ultra vires* jako určité pojistky, za předpokladu jeho uváženého uplatňování v praxi, jeví jako vhodná.

Spolkovému ústavnímu soudu přitom nelze neuváženě provádění přezkumu *ultra vires* prozatím vyčítat. V jeho judikatuře je totiž možnost provedení takového přezkumu známá už řadu let, přičemž ke konstatování postupu *ultra vires* v praxi přikročil Spolkový ústavní soud poprvé až nyní. Z pohledu ústavních soudů jde navíc o přístup logický a poměrně přesvědčivý. Jak totiž sám Spolkový ústavní soud uvádí, pokud by se členské státy zcela vzdaly možnosti provádět jakýkoliv přezkum toho, zda orgány Evropské unie jednají v rámci jim svěřených pravomocí, přiznali by jim tím neomezenou autoritu a kontrolu nad zakládajícími Smlouvami, a to včetně těch případů, kdy by uplatnění unijního práva v podstatě znamenalo rozšíření primárního práva a členskými státy svěřených pravomocí. Ačkoliv tedy mají být „pány smluv“ členské státy, o přenosu dalších pravomocí z členských států na Evropskou unii

by v takovém případě rozhodovaly unijní orgány. To může být s myšlenkou svěřených pravomocí, jež jsou vymezeny členskými státy v zakládajících smlouvách, v rozporu. Lze přitom souhlasit, že mnohem logičtější je, aby o případném sporném rozsahu přenesených pravomocí rozhodoval spíše ten, kdo je přenáší (tedy členský stát), a nikoli ten, kdo je přijímá (Evropská unie).

Vzhledem k tomu, že je možnost provedení přezkumu *ultra vires* již dlouho známá, nelze ani říci, že je konstatování postupu orgánu Evropské unie mimo rámec svěřených pravomocí v praxi zcela neočekávatelné. Ostatně už k tomu přistoupil český Ústavní soud ve svém plenárním nálezu ve věci slovenských důchodů (nález ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 5/12). Případná kritika posuzovaného nálezu Spolkového ústavního soudu by proto měla směřovat spíše k případnosti a důvodnosti provedení přezkumu a konstatování postupu *ultra vires* v konkrétním případě – tedy, zda se skutečně jednalo o tak výjimečnou situaci, jež takový krok odůvodňuje – než obecně k možnosti takový přezkum provádět. Pokud se totiž objevuje kritika na samotnou možnost přezkumu *ultra vires* až nyní, přichází již docela pozdě.

Za zmínku stojí i to, že oproti českému nálezu ve věci slovenských důchodů se zdá být nynější konstatování postupu *ultra vires* o poznání přesvědčivější a legitimnější. To z důvodu, že k němu Spolkový ústavní soud přistoupil až poté, co se sám na Soudní dvůr s předběžnou otázkou obrátil a spornou problematiku unijního práva s ním přímo „konzultoval“. Soudní dvůr tak měl příležitost předběžnou otázku sám posoudit a zohlednit výtky vznesené Spolkovým ústavním soudem. Až nedostatečnost jím provedeného přezkumu v rámci řízení o předběžné otázce přitom měla za následek konstatování postupu *ultra vires* v praxi. Český Ústavní soud naproti tomu Soudnímu dvoru příležitost přímo reagovat na jeho výtky – předložením předběžné otázky – nedal.

Zcela namísto nicméně může být kritika směřující proti provedení přezkumu a konstatování postupu *ultra vires* v konkrétním případě, jako je právě tento. Tedy posuzování, zda uplatnění tohoto prostředku bylo v daném řízení případné a vhodné, resp. zda opravdu šlo o tak výjimečnou a vážnou situaci, jež konstatování postupu *ultra vires* Spolkovým ústavním soudem ospravedlňuje, zda bylo rozhodnutí o postupu mimo rámec svěřených pravomocí dobře odůvodněné či zda není vůči případným důsledkům (tohoto rozhodnutí, nikoli doktríny jako takové) nepřiměřené.

Tak jsou v reakci na nález Spolkového ústavního soudu v odborných kruzích zajímavě diskutovány například otázky legitimacy tohoto nálezu s ohledem na německou ústavu [7], jeho ekonomické důsledky [8], zda není – pokud jde o výklad principu proporcionality – nesrozumitelný spíše nález Spolkového ústavního soudu, než rozsudek Soudního dvora [9], zda jsou vůbec makroekonomické otázky a rozhodnutí, jako právě programy nákupu dluhopisů v oblasti měnové politiky, vůbec vhodné k soudnímu přezkumu [10], či jaký může mít nález Spolkového ústavního

soudu v budoucnu dopad na soudní dialog mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem [11] či na nezávislé postavení a činnost ECB [12]. Někteří autoři konečně poukazují i na to, že příčiny nálezů lze spatřovat rovněž v řadě nedostatků na straně samotného Soudního dvora [13], či v určitém ovlivnění systémem *common law* [14].

Otázka může dále vyvstat i s ohledem na to, zda Spolkový ústavní soud nezasáhl nepřipustně do kompetence Soudního dvora tím, že předmětnou otázku unijního práva sám autoritativně posoudil. Mohl totiž po shledání, že Soudní dvůr překročil z důvodu nedostatečného přezkumu svoji kompetenci, spíše předložit předběžnou otázku novou. V té mohl uvést svoje výhrady s tím, že pokud bude Soudním dvorem přezkum proveden znovu nedostatečně, resp. pokud Soudní dvůr nevznese přesvědčivější argumenty ve vztahu ke svému předchozímu rozhodnutí, bude nucen – v případě opětovného konstatování překročení jeho kompetence – posoudit již předmětnou otázku sám. Proti tomu by bylo ale samozřejmě možné namítnout, že by se nové předložení předběžné otázky mohlo minout účinkem a pouze prodloužilo délku řízení.

Již spíše hypotetickou může být otázka, zda by Spolkový ústavní soud přistoupil ke stejnému závěru, pokud by se věcně nejednalo o test proporcionality (přijatých opatření v rámci programu PSPP), který požívá v německém ústavním pořádku zcela výsadní postavení [15]. Soudní dvůr a ECB k němu totiž přistoupily poněkud odlišně, než jak je v Německu zvykem.

Nález Spolkového ústavního soudu tak vyvolává celou řadu zajímavých otázek a obav, jež by si v budoucnu bezesporu zasloužily bližší diskusi. Již nyní je ale zřejmé, že uvedený nález dostává do ne zcela záviděníhodné pozice zejména německou národní banku a vládu. Ty se totiž nacházejí přímo v centru přetrvávajícího sporu o to, zda je přednost unijního práva absolutní (tedy i před ústavami členských států), či nikoliv. Čelí totiž vzájemně protichůdným povinnostem, jež pro ně vyplývají z vlastního ústavního pořádku a unijního práva [16].

Právě otázka konfliktu ústav a unijního práva s ohledem na to, kdo má mít konečné slovo, pokud jde o určení rozsahu svěřených pravomocí, přitom zůstává velice citlivou. Vyřešit jednoznačně tuto otázku se dosud nepodařilo a zřejmě ani v brzké době nepodaří. Řešení by sice mohla představovat např. změna primárního práva, je však obtížně představitelné, že by členské státy byly ochotny na absolutní přednost unijního práva přistoupit a do Smluv ji přímo zakotvit. Otázky vyvolávají i další návrhy, jež by mohly uvedenou situaci alespoň částečně řešit, jako je například vytvoření speciálního orgánu (či komory v rámci Soudního dvora), řešícího kompetenční spory mezi Evropskou unií a členskými státy [17].

Lukáš Boháček

[1] Rozhodnutí Evropské centrální banky (EU) 2015/774 ze dne 4. března 2015 o programu nákupu aktiv veřejného sektoru na sekundárních trzích (ECB/2015/10).

[2] Smlouva o fungování Evropské unie, v konsolidovaném znění.

[3] Smlouva o Evropské unii, v konsolidovaném znění.

[4] Tisková zpráva Soudního dvora EU č. 58/20, ze dne 8. 5. 2020, v návaznosti na nález německého Ústavního soudu ze dne 5. května 2020.

[5] Prohlášení předsedkyně Evropské komise Von Der Leyen ze dne 10. 5. 2020.

[6] Např. BURKE, Eimear. Recent ruling from the German Federal Constitutional Court poses a potentially fatal threat to European Union law. *Fieldfisher* [online] zveřejněno dne 8. 6. 2020; MEYER-RESENDE, Michael. That German court ruling hurts EU rule-of-law fightback. *EU-observer* [online] zveřejněno dne 20. 5. 2020; či KELEMEN, Daniel, EECKHOUT, Piet, FABBRIANI, Federico, PECH, Laurent, UITZ, Renáta. National Courts Cannot Override CJEU Judgments. *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 26. 5. 2020.

[7] BIGNAMI, Francesca. Law or Politics? *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 21. 5. 2020; či ELEFTHERIADIS, Pavlos. Germany's Failing Court. *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 18. 5. 2020.

[8] Např. DAVIES, Gareth. The German Constitutional Court Decides Price Stability May Not be Worth its Price. *European Law Blog* [online]. 21. 5. 2020.; či MICHL, Aleš. Detektivka ECB versus Karlsruhe: Jestřábi a holubice. *Mladá fronta DNES*, 8. 6. 2020, s. 10.

[9] MARZAL, Toni. Is the BVerfG PSPP decision „simply not comprehensible“?: A critique of the judgment's reasoning on proportionality. *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 9. 5. 2020.

[10] ARRIBA-SELLIER, Nathan. Is monetary policy too important to be left to judges? *Leiden Law Blog* [online] zveřejněno dne 18. 5. 2020.

[11] Např. KELEMEN, Daniel, EECKHOUT, Piet, FABBRIANI, Federico, PECH, Laurent, UITZ, Renáta. National Courts Cannot Override CJEU Judgments. *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 26. 5. 2020; BIGNAMI, Francesca. Law or Politics? *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 21. 5. 2020.

[12] KONSTADINIDES, Theodore. The German Constitutional Court's decision on PSPP: Between mental gymnastics and common sense. *UK Constitutional Law Association*. [online] zveřejněno dne 14. 5. 2020.

[13] Např. HUYUE ZHANG, Angela. The Faceless Court. *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 3. 6. 2020.

[14] MILLER, Russel. In Prase of Uncertainty. *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 4. 6. 2020.

[15] LEHMANN, Matthias. The End of „Whatever it takes“? *Institut Motaigue*. [online] zveřejněno dne 7. 5. 2020.

[16] ANDRÁS, Jakab, SONNEVAND, Pál. The Bundesbank is under a legal obligation to ignore the PSPP Judgment of the Bundes-verfassungs-gericht. *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 25. 5. 2020.

[17] Např. SARMIENTO, Daniel, WEILER, Joseph. The EU Judiciary After Weiss. *Verfassungsblog* [online] zveřejněno dne 2. 6. 2020.

Slovensko: Ústavní soud

Nález ze dne 28. 4. 2020, sp. zn. II ÚS 262/2019

Svévolný výklad procesních norem

Úplné znění nálezu

Ústavní soud Slovenské republiky rozhodl ve věci ústavní stížnosti obchodní společnosti MARKÍZA – SLOVAKIA, že usnesením Krajského soudu v Bratislavě bylo porušeno základní právo na soudní ochranu dle čl. 46 odst. 1 Ústavy Slovenské republiky (dále „Ústava“) a právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále „Úmluva“) tím, že soud při interpretaci procesních předpisů postupoval arbitrárně.

Ústavní soud vydal v souvislosti s aktuálním děním na území Slovenské republiky vysoce relevantní nález. Stěžovatelka, obchodní společnost MARKÍZA – SLOVAKIA, byla jedním ze žalovaných v obchodní věci žalobce Správa a inkaso zmeniek, s.r.o., ve směnečném sporu o přibližně osm miliónů EUR. Stěžovatelka před Ústavním soudem prvně namítala svévolnou interpretaci vnitrostátních procesních norem, kdy návrh na přerušení řízení podle § 162 odst. 1 písm. a) zákona č. 160/2015 Z. z., civilný sporový poriadok (dále „CSP“), posoudil krajský soud jako návrh na pokračování v řízení podle § 163 odst. 2 CSP. Stěžovatelka tvrdila, že tím, že obecný soud přiznal jejímu úkonu jinou vůli, přičemž tento závěr vylučoval již gramatický výklad podání a navíc by se podle této interpretace jednalo o úkon evidentně v její neprospěch, postupoval dle stěžovatelky v rozporu se zásadami civilního řízení. Vzhledem k tomu, že pro takovou interpretaci krajský soud neposkytl řádné odůvodnění, představuje takové jednání podle stěžovatelky o to závažnější zásah do jejích ústavních práv garantovaných čl. 46 odst. 1 Ústavy a práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Stěžovatelka dále namítala porušení práva na zákonného soudce tím, že senát, kterému byl spis přidělen, nerozhodoval ve složení předpokládaném rozvrhem práce, nýbrž byl doplněn soudkyní ze zastupujícího senátu. Upozornila přitom na rychlost nařízení jednání ve věci a argumentovala mimo jiné tím, že využití zastupujícího soudce bez prokázání naléhavé potřeby je v rozporu s požadavky práva na zákonného soudce plynoucími z judikatury Ústavního soudu. Navíc dotčená soudkyně v souvisejícím řízení souhlasila s námitkou podjatosti stěžovatelky v jiném sporu,

a přesto přijala roli zastupujícího soudce v předmětné věci. Dále stěžovatelka upozornila na skutečnosti, které vyplynuly v návaznosti na související trestní řízení ohledně podezření z nezákonného ovlivňování směnečných soudních sporů, a to jak před okresním, tak krajským soudem.

V projednávané věci Ústavní soud spatřoval ústavně-právní rozměr projednávané věci i v právu na soudní ochranu, konkrétně v právu na nearbitrární postup v řízení a nearbitrární odůvodnění rozhodnutí o aplikaci konkrétní právní normy na konkrétní skutkový stav ve spojení s legitimním očekáváním strany sporu co do procesního postupu vzhledem ke skutkovému a právnímu stavu věci. V neposlední řadě byl ústavně-právní rozměr spatřován rovněž v právu na zákonného soudce.

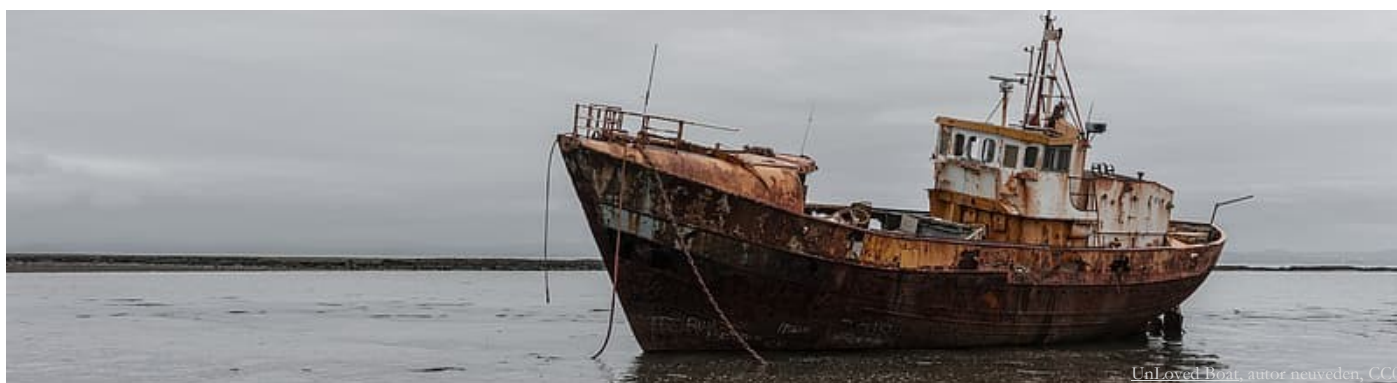
Ústavní soud nejdříve vymezil, že právu na soudní ochranu a právu na spravedlivý proces ve spojení s principem právní jistoty podléhá i princip legitimního očekávání. K legitimnímu očekávání konstatoval, že ten byl ve smyslu předvídatelnosti soudního rozhodování ve spojení s principy soudní ochrany a spravedlivého soudního řízení zásadním způsobem porušen. Řízení ve věci stěžovatelky bylo přerušeno již před návrhem stěžovatelky, právní řád však předpokládá, že pokud se nepodá návrh na pokračování v řízení, dojde po uplynutí 6 měsíců k zastavení řízení. Stěžovatelka tudíž mohla legitimně očekávat, že ve smyslu platné právní úpravy nelze přijmout jiný závěr, než že řízení bude zastaveno. Sama stěžovatelka tudíž podala návrh na přerušování již přerušeno řízení. Po seznámení se s tímto návrhem Ústavní soud konstatoval, že nebylo v žádném případě možné jasně označený a s ohledem na jeho obsah i účel jednoduše interpretovatelný úkon stěžovatelky v podobě návrhu na přerušování řízení považovat ani podle označení, ani podle obsahu a ani podle účelu za návrh na pokračování v řízení. Takový závěr nemožno vyvodit ani z interpretace § 162 a § 163 aplikovatelných na věc stěžovatelky. Pokud krajský soud dovedl, že návrh na přerušování řízení do ukončení trestního řízení je návrhem na pokračování v řízení, je to z pohledu Ústavního soudu příkladem absolutně svévolného výkladu a aplikace § 163 odst. 2 CSP. Ústavní soud dále vyčetl krajskému soudu

i nelogičnost interpretace právní normy s ohledem na její text a účel. Po obeznámení se se „stručným až lakonic-kým“ odůvodněním rozhodnutí krajského soudu Ústavní soud konstatoval, že jeho přijetím došlo k popření základního práva na soudní ochranu, práva na spravedlivý proces a jednalo se o výklad natolik svévolný, že je v něm možno zpozorovat prvky zneužití moci. Stěžovatelčino právo na soudní ochranu ve smyslu čl. 46 odst.1 Ústavy a právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy bylo proto podle Ústavního soudu hrubým způsobem porušeno.

Co do otázky práva na zákonného soudce, zaujal Ústavní soud rezervovanější postoj. V první řadě uvedl, že ze samotné nepřítomnosti jednoho ze soudců v senátu nelze vyvodit závěr o spekulativním nebo nezákonném jednání ze strany kteréhokoliv soudce. Zastupování soudkyní, jež byla podle rozvrhu práce členkou zastupujícího senátu, taktéž nenese známky nezákonnosti nebo neústavnosti. Rovněž se neztotožnil s námitkami stěžovatelky ohledně rychlosti vydání rozhodnutí, naopak zdůraznil, že efektiv-

nost a bezprůtahovost je kýženým stavem. Na druhou stranu Ústavní soud též vyjádřil pochopení pro obavy stěžovatelky vzhledem k tomu, že dotčená soudkyně sama v další věci stěžovatelky považovala námitku podjatosti za důvodnou a vzhledem ke skutečnostem, které vyšly najevo v souvisejícím trestním řízení nebo v trestních řízeních s představiteli justice mezi nimiž figuruje i tato soudkyně. Z pohledu ústavního práva a ze stavu věci v době rozhodování o stížnosti ale nebylo možné dospět k jednoznačnému závěru o porušení ústavních práv stěžovatelky. Ústavní soud se proto rozhodl pro minimalizaci zásahu do rozhodování vnitrostátních soudů v této části ústavní stížnosti, a to i s ohledem na skutečnost, že se věc vrací krajskému soudu k dalšímu řízení, v němž bude mít stěžovatelka možnost uplatňovat svá procesní práva. Z těchto důvodů Ústavní soud v dané části stížnosti stěžovatelce nevyhověl.

Lívia Ivánková

Spojené království: Nejvyšší soud

Rozsudek ze dne 1. 4. 2020, [2020] UKSC 11

Nejvyšší soud Spojeného království k výkladu čl. 14 nařízení Brusel I bis

Úplné znění

Tisková zpráva

Nejvyšší soud Spojeného království (dále „Nejvyšší soud“) rozhodl rozsudkem ze dne 1. 4. 2020 ve věci Aspen Underwriting Ltd a další (žalobci) proti Credit Europe Bank NV (žalovaná) tak, že odvolání žalobců zamítl a současně vyhověl odvolání žalované, v němž namítala nepřislušnost anglických soudů v dané věci. Konstatoval, že žalovaná spadá do okruhu osob uvedených v čl. 14 (1) nařízení Brusel I bis, a to bez ohledu na to, zda fakticky je ekonomicky slabší nebo silnější stranou ve vztahu k žalobcům.

Žalovaná Credit Europe NV, inkorporovaná podle nizozemského práva a domicilovaná tamtéž, (dále jen „banka“) poskytla v roce 2010 vlastníkům plavidla „Atlantic Confidence“ (dále jen „plavidlo“) úvěr k refinancování jeho koupě. Úvěr byl zajištěn zástavním právem váznoucím na plavidle a dále převodem práv z pojistné smlouvy (*deed of assignment*) [1]. Pojištění plavidla bylo sjednáno u Aspen Underwriting Ltd a dalších (dále jen „pojistitelé“), přičemž pojistné podmínky obsahovaly mj.

doložku o určení mezinárodní příslušnosti soudů Anglie a Walesu.

Poté, co došlo v roce 2013 k potopení plavidla, banka k žádosti vlastníků plavidla zmocnila (prostřednictvím tzv. *letter of authority*) pojistitele k vyplacení pojistného plnění brokerské společnosti Willis Ltd. V tomto banka deklarovala, že vyčíslení peněžitých nároků z titulu pojištění ponechává na dohodě pojistitelů s Willis Ltd. Výše pojistného plnění pak byla určena dohodou (*settlement agreement*) uzavřenou v srpnu 2013 mezi pojistiteli a vlastníky (spolu se správci) plavidla. Na základě této dohody bylo plnění ve výši cca 22 mil. £ téhož měsíce vyplaceno spol. Willis Ltd. V roce 2016 bylo v jiném soudním řízení zjištěno, že plavidlo bylo ve skutečnosti záměrně potopeno na příkaz jeho vlastníků, pročež pojistitelé podali žalobu proti vlastníkům plavidla a bance, v níž požadovali prohlášení dohody o pojistném plnění za neplatnou, dále pak vrácení plnění na základě této dohody jimi v omylu poskytnutého spolu s náhradou škody.

V řízení o této žalobě, vedeném v prvním stupni Vrchním soudem (*High Court*), pak vyvstala předběžná otázka týkající se mezinárodní příslušnosti soudů Anglie a Walesu ve smyslu nařízení Brusel I bis [2] v důsledku toho, že žalovaná banka byla domicilována v Nizozemsku. Tato otázka byla posouzena tak, že Vrchní soud je soudem příslušným podle čl. 7 (2) uvedeného nařízení. K odvolání obou stran uvedl Odvolací soud (*Court of Appeal*) mj. to, že banka není vázána prorogační doložkou v pojistné smlouvě, a to potud, pokud svá práva z této smlouvy neuplatňuje vůči pojistitelům v řízení před soudem. Odvolací soud však zároveň uvedl, že se neuplatní pravidla oddílu 3 kapitoly II nařízení Brusel I bis (speciální příslušnost ve věcech pojištění), neboť banku není možno považovat za slabší smluvní stranu. Dovedl proto svoji mezinárodní příslušnost z čl. 7 (2) nařízení. Tyto otázky tvořily předmět dovolání posuzovaného Nejvyšším soudem.

Lord Hodge ve svém rozsudku, k němuž se všichni ostatní soudci souhlasně připojili, v první řadě připomněl strukturu a východiska nařízení Brusel I bis. V tomto směru je základním hraničním určovatelem místo bydliště žalovaného, přičemž odchylky od tohoto režimu je v souladu s judikaturou Soudního dvora Evropské unie (dále jen „SDEU“) nutno vykládat restriktivně. [2] Proto musí soudce při výkladu ustanovení nařízení brát v potaz na jedné straně to, zda dané ustanovení podporuje základní pravidlo (domicil žalovaného), nebo zda na druhé straně směřuje k vyloučení tohoto režimu, potažmo k němu poskytuje alternativu. V posuzované věci pak „břemeno argumentace“ v tomto směru leželo na žalobcích.

Ohledně vázanosti banky prorogační doložkou Lord Hodge připomněl, že k této je potřeba skutečného a zřetelného konsenzu stran. [3] Oprávněného z pojištění jakožto třetí stranu ve vztahu k subjektům pojistné smlouvy proto taková doložka neváže, pokud s ní explicitně nevyslovil souhlas [4]. Neváže poté ani poškozeného pojistnou událostí, naopak však zavazuje právního nástupce (z hlediska vnitrostátního práva) vstupujícího do právního postavení strany smlouvy obsahující doložku o prorogaci [5].

Z hlediska dané věci však banka nebyla právním nástupcem vlastníků plavidla. Převodem práv (*assignment*) podle anglického práva totiž nemůže dojít rovněž k převodu povinností na oprávněného (pokud s tímto nevyslovil souhlas); oprávněný se nestává stranou smlouvy. Přijímá se ovšem, že převáděné právo lze podmínit, kdy v takovém případě smí oprávněný toto právo vykonávat jen v souladu se stanovenou podmínkou. [6] Ve vztahu k uplatnění převedeného práva před soudem může takovou podmínku představovat např. rozhodčí doložka zakládající pravomoc rozhodnout věc rozhodcem (rozhodčím soudem). [7]

V této věci ovšem banka neuplatňovala své právo v řízení před soudem (ovšem ani jinak). Nebyla ani stranou dohody o výši pojistného plnění, kdy zmocnění banky k vyplacení pojistného plnění a určení jeho výše dohodou mezi

vlastníky a pojistiteli (*letter of authority*) bylo učiněno pouze za účelem usnadnění vypořádání pohledávek v rámci smluvního vztahu, jenž stále existoval pouze mezi pojistiteli a vlastníky, [8] tak aby banka jako oprávněný poté mohla obdržet jí náležející plnění. Banka tak nijak neporušovala podmínky týkající se případného výkonu svého práva, jimiž jediné byla vázána s ohledem na své postavení oprávněného z pojistné smlouvy, proto v tomto případě nemohla být vázána prorogační doložkou.

Dále se Lord Hodge zabýval otázkou kvalifikace předmětného nároku pojistitelů proti bance, a to ve světle čl. 10 a násl. nařízení Brusel I bis, zejm. čl. 14. Musel se vypořádat se dvěma argumenty svědčícími v neprospěch závěru o aplikovatelnosti čl. 14 (1). Zaprvé, nárok pojistitelů v tomto případě není nárokem „ve věcech pojištění“, neboť neplyne z porušení povinnosti založené pojistnou smlouvou. Je totiž na místě aplikovat test formulovaný SDEU v kontextu čl. 7 (1) nařízení [9], neboť není důvod se od interpretace čl. 7 v případě pravidel speciální příslušnosti odchýlovat a SDEU již sám tento test aplikoval i mimo rámec čl. 7 (1) [10]. Zadruhé, čl. 14 nařízení Brusel I bis nelze v této věci aplikovat, neboť banka nespadá do okruhu osob, jimž tento článek poskytuje ochranu, jelikož není slabší smluvní stranou (ve světle recitálu 18 nařízení) – to je přitom požadavek, který plyne z rozsudku SDEU ve věci *Vorarlberger Gebietskrankenkasse v WGV-Schwäbische Allgemeine Versicherungs AG*, C-347/08.

K prvnímu argumentu Lord Hodge uvedl, že název oddílu 3 kapitoly II nařízení Brusel I bis indikuje širší rozsah jeho působnosti, než je tomu v případě článku 7 (ale i oddílů 4 a 5), který explicitně hovoří o „smlouvách“; opačná interpretace by odporovala požadavku předvídatelnosti zmiňovanému v recitálu 15 nařízení. V daném oddílu se ostatně hovoří o osobách, které (obvykle) nejsou stranami pojistné smlouvy (oprávněná osoba a pojištěný). Restriktivní interpretace čl. 14 pak není namístě ani z toho důvodu, že toto ustanovení podporuje základní režim příslušnosti založené na domicilu žalovaného. Aplikovatelnost čl. 14 pak konečně v této věci lze dovést i testem podle rozhodnutí *Brogsitter*, neboť pojistný podvod, o který se opírají žalobci, nevyhnutelně vedl k porušení pojistné smlouvy.

Ani druhý argument neshledal Lord Hodge za validní, když obecně konstatoval, že čl. 14 neposkytuje ochranu pouze osobám ve faktickém postavení slabší smluvní strany. Kategorie osob chráněné čl. 14 jsou v první řadě *obecně* považovány za slabší stranu a nerozhodují konkrétní charakteristiky žalovaných subjektů. Ačkoli pak recitál 18 nařízení Brusel I bis hovoří v souvislosti s pravidly pro určení příslušnosti (mj.) ve věcech pojištění o ochraně slabší smluvní strany, je to text čl. 14, který je právně závazný. SDEU pak k tomuto recitálu přihlíží spíše v případech, kdy zvažuje rozšíření ochrany pravidly speciální příslušnosti i na osoby nespádající do kategorií uvedených v čl. 14 nařízení. [11]

SDEU přitom nezkoumá relativní ekonomické postavení stran v konkrétním případě, neboť takový postup by ohrozil právní jistotu a cíle nařízení zmiňované v jeho recitálu 15. [12] Od pravidel speciální příslušnosti ve věcech pojištění se poté strany mohou odchýlit pouze v taxativně vypočtených případech uvedených v čl. 15 nařízení. Jeho odst. 5, relevantní v této věci, obsahuje podmínku, aby se pojistná smlouva vztahovala na rizika uvedená v čl. 16 nařízení. Jak uvádí i Schlosserova zpráva, kritériem pro stanovení těchto rizik byly typy pojistných smluv, které obecně uzavírají pojistníci nevyžadující společenskou ochranu. Ani zde se tak neoperuje s kritériem slabší smluvní strany. Obecně pak výjimky z pravidel pro určení příslušnosti ve věcech pojištění dále musí být interpretovány restriktivně. [13]

Konečně při rozhodování, zda prodloužit ochranu poskytovanou pravidly speciální příslušnosti ve věcech pojištění na osoby neuvedené v čl. 14, se SDEU snaží zachovat základní režim příslušnosti určené podle domicilu žalovaného (čl. 4 nařízení). Lord Hodge tedy uzavřel, že v tomto případě je banka chráněna pravidlem v čl. 14 (1) nařízení, tudíž v dané věci anglické soudy nejsou mezinárodně příslušné. Ve světle rozsudku SDEU ve věci *CILFIT Srl v. Ministero della Sanita*, 283/81, pak na posuzované výkladové otázky dopadala výjimka *acte clair*, protože nebylo nutno se obracet na SDEU.

Jan Strya

[1] *Assignment* je institutem anglického práva, jehož protiklad v českém právu je obtížně naležitelný (obzvlášť jedná-li se o tzv. *equitable assignment*). S jistou mírou zjednoduše-

ní lze za takový protiklad považovat postoupení pohledávky, avšak původní strany smlouvy (závazku jako právního vztahu) zde zůstávají totožné a v případě *equitable assignment* dokonce nemůže „postupník“ žalovat dlužníka (zde se tak jedná spíše o institut podobný smlouvě ve prospěch třetího).

[2] Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012, o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

[3] Např. rozsudek Soudního dvora ve věci *Société financière et industrielle du Peloux proti Axia Belgium*, C-112/03.

[4] Např. rozsudek Soudního dvora ve věci *Coreck Maritime GmbH proti Handelsveem BV*, C-387/98.

[5] *Tolhurst v Associated Portland Cement Manufacturers (1900) Ltd* [1902] 2 KB 660.

[6] Např. *Tito v Waddell (No. 2)* [1977] Ch 106.

[7] Srov. *Schiffahrtsgesellschaft Detlev von Appen GmbH v Voest Alpine Intertrading GmbH* (“*The Jay Bola*”) [1997] 2 Lloyd’s Rep 279, 286 per Hobhouse LJ.

[8] Viz poznámku č. 1.

[9] Srov. rozsudek SDEU ve věci *Brogstetter proti Fabrication de Montes Normandes EURL*, C-548/12.

[10] Srov. rozsudek SDEU ve věci *Granarolo SpA proti Ambrosi Emmi France SA*, C-196/15.

[11] Např. rozsudek SDEU ve věci *Groupement d’intérêt économique (GIE) Réunion Européenne v Zurich España Société Pyrenéenne de Transit d’Automobiles*, C-77/04.

[12] Srov. rozsudek SDEU ve věci *Landeskrankenanstalten-Betriebsgesellschaft - KABEG proti Mutuelles du Mans Assurances - MMA LARD SA*, C-340/16.

[13] Srov. rozsudek SDEU ve věci *Société financière et industrielle du Peloux v Axia Belgium*, C-112/03.

JUDIKATURA EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA

Rozsudek ze dne 4. června 2020 ve věci č. 15343/15 a 16806/15 Association Innocence en Danger a Association Enfance et Partage proti Francii Opatření přijatá vnitrostátními orgány na ochranu osmiletého dítěte před špatným zacházením ze strany rodičů

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva se ve svém rozsudku ze dne 4. června 2020 ve věci stížnosti č. 15343/15 a 16806/15 Association Innocence en Danger a Association Enfance et Partage proti Francii zabýval otázkou pozitivního závazku státu v souvislosti se špatným zacházením rodičů se svým dítětem, které vyústilo až k jeho smrti. Rozhodnul, že zprávou o podezření ze špatného zacházení s dítětem státu vznikel pozitivní závazek uskutečnit vyšetřování a že následná opatření přijatá v době mezi podáním této zprávy a smrtí dítěte, kterými by se ochránilo dítě před zneužíváním jejími rodiči, byla nedostatečná, a proto došlo ke porušení článku 3 Úmluvy.

Stížnost dvou francouzských sdružení na ochranu dětí se sídlem v Paříži byla podána jménem slečny M., která v roce 2009 ve věku 8 let v důsledku zneužívání jejími rodiči zemřela. Matka slečny M. se nejprve rozhodla pro anonymní porod - měsíc po porodu ovšem změnila své rozhodnutí a svou dceru si vzala k sobě. M. následně žila s oběma svými rodiči a sourozenci v jedné domácnosti. V dubnu 2007, tj. ve věku šesti let, šla poprvé do školy. V průběhu následujícího období změnila několik škol a často vyučování vynechávala. Již v prvním školním roce učitelé M. pravidelně zaznamenávali různá zranění na jejím těle. V červnu 2008 zaslala ředitelka jedné ze škol „zprávu o ochraně dětí“ státnímu zástupci v Le Mans a předsedovi příslušného místního úřadu. Jelikož jí ředitelka předchozí školy informovala o podezření ze špatného zacházení, měla uvedená ředitelka obavy, když slečna M., na rozdíl od svých sourozenců, nepřišla do nové školy. Uvedená ředitelka obdržela také školní spis, ve kterém bylo uvedeno, že učitelé zaznamenali fyzické známky násilí na těle M.

Státní zastupitelství následně požádalo policii o vyšetřování. V červenci 2008 informovaly příslušné orgány sociálních služeb státní zastupitelství o modřinách, které byly v nedávné době zpozorovány na jejím těle. Zároveň byl v této věci pověřen vyšetřením soudní lékař, který slečnu

M. vyšetřil v přítomnosti jejího otce. Lékař zaznamenal řadu nedávných lézí a naznačil, že nemůže vyloučit násilí nebo špatné zacházení. Následující týden byla slečna M. vyslýchána a uvedený výslech byl i natočen. V září 2008 policie vypracovala zprávu, ve které dospěla k závěru, že z vyšetřování neplnou důkazy o tom, že se M. stala obětí zneužívání. Státní zastupitelství následně v říjnu 2008 případ uzavřelo s odůvodněním, že údajný trestný čin nebyl dostatečně objasněn. Na konci dubna 2009 tehdejší ředitelka školy a školský lékař nařídili otci, aby vzal M. na dětskou pohotovost, kde zůstala po dobu jednoho měsíce hospitalizována. Ředitelka zároveň nahlásila své podezření předsedovi příslušného místního úřadu, kterému sdělila, že slečna M. od začátku školního roku chyběla na vyučování 33 dní a že do školy často chodila s lehkými zraněními, pro která neexistovalo zjevné vysvětlení. V červnu 2009 navštívili slečnu M. doma dva sociální pracovníci v různých termínech. Došli k závěru, že neexistuje důvod ke zvláštnímu znepokojení.

V září 2009 otec M. oznámil policii, že jeho dcera zmizela z parkoviště restaurace s rychlým občerstvením. Následovalo masivní pátrání, aby se dítě našlo. Ve výslechu rodičů a sourozenců M. se ovšem objevilo množství rozporů a vyšetřovatelům byly také hlášeny pochybnosti ohledně uvedeného zmizení. Otec dítěte tak nakonec přivedl vyšetřovatele na místo, kde se našlo tělo M. Rodiče dítěte byli okamžitě zatčeni, umístěni do vazby a v červnu 2012 i odsouzeni na 30 let odnětí svobody porotním soudem za mučení a barbarské jednání vedoucí ke smrti. V říjnu 2012 obě sdružení podala žaloby proti státu, když se domáhaly občanskoprávní odpovědnosti za vadné fungování soudního systému. Jejich tvrzení se opírala zejména o hrubou nedbalost, které se vyšetřovací orgány dopustily v období od června do října 2008 tím, že z jejich strany došlo k řadě nedbalostních jednání a závažným chybám v rámci trestního řízení. Uvedená sdružení byla toho názoru, že pokud by trestní řízení bylo vedeno řádně, smrti slečny M. se dalo zabránit. Jejich žaloby byly ovšem zamítnuty – Kasační

soud k tomu uvedl, že k žádné hrubé nedbalosti ze strany vyšetřovatelů nebo státních zástupců nedošlo.

Obě sdružení následně před Soudem namítala porušení článků 2 a 3 Úmluvy, když tvrdila, že francouzské orgány neochránily dítě před zneužíváním jejími rodiči. Předtím Soud musel nejprve posoudit aktivní legitimaci obou stěžovatelů. Podle Soudu v tomto případě existovali výjimečné okolnosti, za nichž lze uznat, že obě sdružení, jejichž cílem je právě ochrana dětí, a která se aktivně účastnila vnitrostátního řízení s procesním postavením podle vnitrostátního práva, mohou být považovány za de facto zástupce slečny M.

Soud následně uvedenou stížnost posuzoval pouze z pohledu článku 3 Úmluvy, jelikož spor se týkal otázky, zda vnitrostátní orgány měly odhalit špatné zacházení s dítětem a ochránit dítě před jednáním, které nakonec vedlo k jeho smrti. Podstatou posouzení tak bylo, zda stát v předemné době měl mít vědomost o riziku, že M. je obětí špatného zacházení a zda jí poskytl dostatečnou ochranu. Soud v tomto ohledu poznamenal, že vnitrostátní orgány byly prostřednictvím zprávy ředitelky z června 2008 upozorněny na možnost, že se s M. špatně zacházelo a na potenciální riziko, že by se to mohlo v budoucnu i opakovat. Uvedenou zprávou tak státu vznikl pozitivní závazek vyšetřit předmětnou věc.

Soud nejprve uznal, že existují obtíže, kterým vnitrostátní orgány v takové citlivé oblasti čelí. V uvedených případech stát musí najít rovnováhu mezi zohledněním nebezpečí a zajištěním respektování rodinného života. Soud vzal rovněž na vědomí, že v ten samý den, kdy byla výše zmíněná zpráva podána, státní zástupce byl dostatečně aktivní a požádal policii o provedení vyšetřování. Byla přijata také další vhodná opatření, jako natáčení dítěte na kameru nebo jeho vyšetření forenzním lékařem.

Soud ovšem konstatoval, že uvedený závěr zastínilo několik následujících faktorů.

Soud v první řadě uvedl, že po okamžité reakci státního zástupce trvalo až třináct dní do momentu, kdy byla věc postoupena policejnímu vyšetřovateli. Zadruhé, jakmile byla zpráva z června 2008 zaslána, byly příslušné orgány upozorněny na možná poranění. Podle Soudu by bylo užitečné, aby byly vyslechnuty i učitelé, a aby se tak shromáždily informace o pozadí poranění a reakci dítěte v době, když byla tato poranění zjištěna. Učitelé tak podle Soudu hráli klíčovou roli v prevenci před zneužíváním dětí, protože měli možnost dennodenně pozorně sledovat děti a někdy byli jedinými lidmi, kterým mohlo dítě důvěřovat.

Podle Soudu by bylo také užitečné provést takové vyšetřování, kterým by se objasnilo, jaké bylo rodinné prostředí zesnulého dítěte, a to i vzhledem k četným stěhováním této rodiny. Matka M. byla také vyslechnuta jenom stručně a pouze ve svém domě a nikoli na policejní stanici. Navíc při forenzním vyšetření M. byl přítomen i její otec a tako-

vé vyšetření nemožno podle Soudu srovnávat se skutečným výslechem dítěte v rámci vyšetřování, během kterého jsou kladeny cílené otázky. Soud sice uznal, že si M. během uvedeného rozhovoru nestěžovala. Tento rozhovor ovšem proběhl bez přítomnosti psychologa a i když to nebylo povinné, přítomnost takového experta mohla být vhodná pro objasnění obav vyplývajících z výše uvedené zprávy a forenzního posouzení lékařem.

Soud zároveň uznal, že mu nepřísluší zpochybňovat zastavení stíhání samo o sobě. Na druhé straně by však úřady měly přijmout určitá preventivní opatření, když bylo přijato rozhodnutí o zastavení stíhání, a nikoli pouze uzavřít případ. Pokud by státní zastupitelství informovalo příslušné orgány sociálních služeb o svém rozhodnutí, přičemž by upozornilo na potřebu dalšího šetření těmito orgány nebo alespoň na nějakou formu sledování dítěte, zvýšilo by to šanci na odpovídající reakci těchto služeb poté, co bylo vyšetřování ukončeno. Kromě toho v době událostí v dotyčném regionu neexistoval mechanismus pro centralizaci informací - v kombinaci s výše uvedenými faktory to tak značně snížilo šance na jakékoli zvláštní sledování dítěte a jakoukoli užitečnou výměnu informací mezi soudními a sociálními orgány.

Soud také poznamenal, že orgány sociálních služeb v reakci na zprávu z dubna 2009 přijaly určitá opatření, včetně domácích návštěv. Tato zpráva se ovšem časově shodovala s hospitalizací slečny M. po dobu jednoho měsíce, a proto orgány sociálních služeb měly být při hodnocení situace dítěte ostražitější. I přesto v důsledku rozhodnutí o zastavení stíhání nepodnikli žádné skutečně smysluplné kroky, které by umožnily zjistit skutečný stav dítěte.

Soud tak dospěl k závěru, že vnitrostátní systém neochránil M. před závažným zneužitím rodičů, které vedlo k její smrti. Proto podle Soudu došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

Soud předmětnou věc posuzoval i z pohledu článku 13 Úmluvy. Soud v tomto ohledu uvedl, že výklad vnitrostátních soudů týkající se minimální hranice pro „hrubou nedbalost“ ve smyslu vnitrostátního zákona o organizaci soudnictví, spadal do prostoru pro uvážení uvedených soudů. Proto Soud konstatoval, že skutečnost, že stížnosti sdružení byly zamítnuty, sama o sobě nestačí, aby byl učiněn závěr o účinnosti jednotlivých prostředků nápravy. Účinnost opravného prostředku ve smyslu článku 13 Úmluvy totiž podle Soudu nezávisí na jistotě příznivého výsledku pro stěžovatele. Podle Soudu tedy k porušení článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy nedošlo.

Ladislav Kováč

Israel Golan Heights Free Photo, joemarkiewicz, CC0

Rozsudek ze dne 11. 6. 2020 ve věci Baldassi a ostatní proti Francii, stížnost č. 15271/16 a další

Poklidný a nenásilný bojkot založený na geografickém původu zboží v kontextu svobody projevu garantovaného čl. 10 Úmluvy

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva se ve svém rozsudku ze dne 11. 6. 2020 zabýval poklidným bojkotem zboží původem z Izraele ve vztahu k čl. 10 odst. 2 Úmluvy. Soud ve svých úvahách uvedl důležité faktory, které je nutné brát v úvahu při posuzování nezbytnosti zásahu do práv zaručených čl. 10 Úmluvy v obdobných případech – jedná se o povahu osob, které projev činí (představitel veřejné moci vs. soukromé osoby apod.), případně zda projev již byl za hranicemi, kterou není možné při takovém projevu překročit (rasismus, antisemitismus, podpora násilí apod.), rozhodné jsou i motivace tobo, z jakého důvodu k tomuto jednání dochází.

Stěžovatelé jsou členy „Collectif Palestine 68“, která je místní odnoží mezinárodní kampaně „Boycott, Divestment and Sanctions“ (Bojkot, odprodej a sankce), která vznikla na výzvu palestinských nevládních organizací rok po vydání stanoviska Mezinárodním soudním dvorem, dle kterého je „stavba zdi, kterou staví Izrael, okupační mocnost, na okupovaném palestinském území včetně východního Jeruzálemu a jeho okolí a jeho přidružený režim v rozporu s mezinárodní právem“. Dne 26. září 2009 se část stěžovatelů účastnila akce pořádané organizací Collectif Palestine 68 v hypermarketu ve Francii, kde tato skupina osob naskládala zboží izraelského původu do nákupního košíku, který prezentovali ostatním nakupujícím, a dožadovali se přitom bojkotu izraelských produktů. Podobná akce byla ve stejném hypermarketu uspořádána i dne 22. května 2010, kdy byla zákazníkům obchodu také předkládána petice k jejímu podpisu, jejímž cílem bylo zastavení prodeje izraelského zboží v tomto obchodě. Účastníci obou akcí byli následně stíháni a odsouzeni za podněcování k ekonomické diskriminaci podle čl. 24 odst. 8 francouzského zákona z roku 1881 o svobodě tisku k zaplacení peněžité pokuty, náhradě nemajetkové újmy a náhradě nákladů řízení. Stěžovatelé neuspěli ani se svým dovoláním ke Kasačnímu soudu, který uvedl, že podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy je možné omezit výkon práva na svobodu projevu za předpokladu, že se jedná o opatření, které je v demokratické společnosti nezbytné k předcházení nepokojů a ochraně práv ostatních tak, jako tomu bylo v tomto případě. Stěžovatelé se tak obrátili na

Soud, přičemž tvrdili porušení čl. 7 Úmluvy (zákaz trestu bez zákona), když dle jejich názoru byli odsouzeni k podněcování k ekonomické diskriminaci na základě zákona, který se této problematiky nedotýkal, a čl. 10 Úmluvy (svoboda projevu) tím, že byli odsouzeni za účast na akci k bojkotu produktů z Izraele.

Soud se nejprve zabýval tvrzeným porušením čl. 7 Úmluvy, přičemž uvedl, že stěžovatelé byli odsouzeni na základě čl. 24 odst. 8 zákona z roku 1881 o svobodě tisku, který uváděl: „kdo se jakýmkoli způsobem uvedeným v článku 23 zapojil do podněcování k diskriminaci, nenávisti nebo násilí vůči osobě nebo skupině osob z důvodu jejich původu nebo (ne) členství v určité etnické skupině, národa, rasy nebo náboženství, podléhá trestu odnětí svobody na jeden rok a / nebo pokutě 45 000 EUR“. Soud prvního stupně zprostil stěžovatele viny zejména z důvodu, že jednání stěžovatelů mělo za cíl pouze odradit zákazníky od nákupu izraelských produktů a že výše uvedené ustanovení se nevztahuje na „hospodářskou diskriminaci“, která je upravena čl. 24 odst. 9 citovaného zákona. Odvolací soud však tento rozsudek zrušil, jelikož měl za to, že stěžovatelé „podněcovali zákazníky k diskriminaci produktů z Izraele tím, že odrazovali zákazníky od nákupu tohoto zboží z důvodu původu výrobců, kteří tvořili skupinu osob patřících do konkrétního národa – Izraele.“ Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že čl. 24 odst. 8 citovaného zákona sice explicitně nezmiňuje podněcování k ekonomické diskriminaci, ta je skutečně zakotvena v čl. 24 odst. 9 uvedeného zákona, avšak taková diskriminace musí být založena výlučně na pohlaví, sexuální orientaci nebo postižení. Nicméně to, že se čl. 24 odst. 8 se vztahuje i na výzvy k bojkotu zboží pocházejícího z Izraele, bylo dovozeno judikaturou Kasačního soudu již v rozhodné době a stěžovatelé tak měli vědět, že za jejich jednání mohou být odsouzeni podle dotčeného ustanovení. Dle Soudu tak nedošlo k porušení čl. 7 Úmluvy.

Co se týká případného porušení čl. 10 Úmluvy, tak Soud poznamenal, že výzva k bojkotu v sobě kombinovala element „vyjádření protestu“ s podnětem k „rozdílnému zacházení“ tak, že v závislosti na okolnostech může taková výzva k bojkotu představovat podněcování k diskriminaci ostatních. Podněcování k diskriminaci je forma podněco-

vání k intoleranci, která je spolu s výzvami k násilí a nenávisti jednou z mezí, které by při výkonu svobody projevu neměly být nikdy překročeny [1]. Podněcování k rozdílnému zacházení však nemusí být nutně to samé jako podněcování k diskriminaci. Soud měl prozatím pouze výjimečně příležitost posoudit výzvu k bojkotu a jeho slučitelnost s čl. 10 Úmluvy. V tomto směru stojí za zmínku rozsudek ve věci *Willem proti Francii* [2]. Dle Soudu je však nutné mezi projednávaným případem a výše uvedenou věcí rozlišovat. Ve věci *Willem proti Francii* šlo o jednání starosty, který vyzval městské stravovací služby k bojkotu izraelských produktů a k tomuto jednání využíval i své pravomoci. Své rozhodnutí tehdy oznámil bez předchozího projednání nebo hlasování v národní radě, takže nemohl ani tvrdit, že podporoval svobodnou diskusi o věci veřejného zájmu. V právě projednávaném případě však jde o běžné občany, kteří nebyli omezeni zodpovědností a povinnostmi vyplývajícími z pozice starosty a jejichž vliv na zákazníky nebyl srovnatelný s vlivem starosty na jemu podřízené složky. Navíc v projednávaném případě šlo zejména o započetí či podporu debaty mezi zákazníky obchodu na dané téma.

Dle Soudu nebyli stěžovatelé vnitrostátními soudy odsouzeni za používání rasistických či antisemitských hesel ani za podněcování k nenávisti či násilí. Stěžovatelé stejně tak nebyli uznáni vinnými ani z toho důvodu, že by používali násilí či způsobili škodu. Ani obchod, ve kterém výzvy k bojkotu proběhly, nepožadoval po stěžovatelích v rámci občanského řízení žádnou náhradu škody. Stěžovatelé tak byli odsouzeni pouze z důvodu vyzývání k bojkotu jakožto za „podněcování k nenávisti“ ve smyslu čl. 24 odst. 8 zákona z roku 1881. Vnitrostátní odvolací soud, jak již bylo uvedeno výše, měl za to, že stěžovatelé „podněcovali zákazníky k diskriminaci produktů z Izraele tím, že odrazovali zákazníky od nákupu takového zboží z důvodu původu výrobců, kteří tvořili skupinu osob patřících do konkrétního národa“. Dále uvedl, že na toto jednání se nevztahovalo právo na svobodu projevu, jelikož se jednalo o odmítnutí určité kategorie osob spočívající v podněcování ostatních k tomu, aby se uchýlili k rozdílnému zacházení s touto skupinou. Dodal, že svoboda projevu neumožňuje spáchání trestného činu, který lze podle zákona trestat. Soud k této argumentaci vnitrostátních soudů poznamenal, že interpretace francouzského práva v projednávaném případě zakazuje jakékoliv výzvy k bojkotu zboží na základě jeho geografického původu bez ohledu na povahu, důvody a okolnosti takových výzev. Soud pokračoval, že vnitrostátní soudy při rozhodování na základě výše uvedeného právního základu neanalyzovaly jednání a výrazy použité stěžovateli právě s ohledem na povahu, důvody a okolnosti takových výzev.

Vnitrostátní soudy pouze obecně dospěly k závěru, že výzva k bojkotu vedla k podněcování k diskriminaci ve smyslu francouzského práva a že toto jednání: „v žádném případě nebylo pokryto právem na svobodu projevu“. Dle Soudu tak vnitrostátní soudy neprokázaly, že odsouzení stěžovatelů bylo v demokratické společnosti nezbytné k dosažení sledovaného legitimního cíle, tedy ochrany práv ostatních.

Vnitrostátní soudy měly povinnost své rozhodnutí podrobně odůvodnit, zejména z toho důvodu, že se jednalo o situaci, kdy čl. 10 Úmluvy vyžadoval vysokou úroveň ochrany práva na svobodu projevu, když na jedné straně se jednání a výroky stěžovatelů týkaly předmětu veřejného zájmu a na druhé straně tyto spadaly do oblasti politického nebo militantního vyjádření. Soud již mnohokrát zdůraznil, že čl. 10 odst. 2 Úmluvy neponechává příliš mnoho prostoru pro omezení svobody projevu v oblasti politických projevů nebo ve věcech veřejného zájmu. Jak Soud již uvedl ve svém rozsudku ve věci *Perinçek proti Švýcarsku* [3], ani takové okolnosti, že politický projev byl svou povahou kontroverzní a často nepřátelský, nesnižují veřejný zájem na tomto projevu za předpokladu, že nepřekročil hranici a neproměnil se k vyzývání k násilí, nenávisti nebo intoleranci. Soud dospěl k závěru, že odsouzení stěžovatelů nebylo založeno na relevantních a dostatečných základech. Dle Soudu vnitrostátní soudy pochybily, když neaplikovaly právní předpisy v souladu se zásadami stanovenými v čl. 10 Úmluvy a dostatečně neposoudily všechny rozhodné skutečnosti. Dle Soudu tak došlo k porušení čl. 10 Úmluvy.

Soud tak ve svých úvahách uvedl důležité faktory, které je nutné brát v úvahu při posuzování nezbytnosti zásahu do práv zaručených čl. 10 Úmluvy v obdobných případech. Jedná se o povahu osob, které projev činí (představitel veřejné moci či soukromé osoby apod.), případně zda projev již byl za hranicí, kterou není možné při takovém projevu překročit (rasismus, antisemitismus, podpora násilí apod.), rozhodné jsou i motivace toho, z jakého důvodu k tomuto jednání dochází.

Petr Barták

[1] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 10. 2015 ve věci *Perinçek proti Švýcarsku*, stížnost č. 27510/08, § 240.

[2] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 16. 7. 2009 ve věci *Willem proti Francii*, stížnost č. 10883/05.

[3] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 10. 2015 ve věci *Perinçek proti Švýcarsku*, stížnost č. 27510/08.

Rozsudek ze dne 25. 6. 2020 ve věci S.M. proti Chorvatsku, stížnost č. 60561/14

Nucená prostituce a nucené nebo povinné práce v kontextu čl. 4 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva se ve svém rozsudku ze dne 25. 6. 2020 zabýval výkladem čl. 4 Úmluvy zakazující otroctví a nucené práce v kontextu nucené prostituce a obchodování s lidmi. Soud mj. objasnil, že pojem „nucené nebo povinné práce“ (forced or compulsory labour) dopadá také na případy vážného zneužívání, jako je nucená prostituce, nehlédě na to, zda se toto jednání odehrávalo v kontextu obchodování s lidmi.

Stěžovatelka podala v září 2012 trestní oznámení na T.M., bývalého policistu, který ji měl po několik měsíců v průběhu roku 2011 nutit k prostituci. T.M. stěžovatelku kontaktoval přes Facebook, kdy stěžovatelce tvrdil, že je přítel rodičů, přičemž stěžovatelka byla od deseti let vychovávána ve veřejných zařízeních, a že jí pomůže najít si práci. Nicméně T.M. místo zajištění práce stěžovatelku začal vozit na schůzky s muži, kde jim poskytovala sexuální služby, přičemž stěžovatelce tvrdil, že se jedná o dočasné řešení pouze do doby, než si najde práci. Následně se situace vyvinula tak, že T.M. stěžovatelku k pravidelným klientům vozil, případně ti navštěvovali byt, který měl T.M. údajně pronajatý pro společné žití. Stěžovatelka tvrdila, že byla pod kontrolou T.M., který ji nutil odevzdat mu polovinu peněz za sexuální služby. T.M. měl stěžovatelce také vyhrožovat a trestat ji za to, že nesplnila jeho požadavky. Stěžovatelka nakonec kontaktovala svou kamarádku, jejíž přítel pomohl stěžovatelce uniknout. Následně stěžovatelka půl roku žila se svou kamarádkou. Později začal T.M. opětovně stěžovatelku kontaktovat přes Facebook, ta se tedy rozhodla kontaktovat policii. Policie provedla předběžné vyšetřování, přičemž konstatovala, že T.M. byl již dříve odsouzen za nucení k prostituci silou a znásilnění. Policie prohledala auto a prostory náležící T.M. a našla mj. dvě automatické zbraně, ruční granát a několik mobilních telefonů. Na konci roku 2012 byl T.M. obžalován a stěžovatelce byl přiznán statut oběti obchodování s lidmi. V soudním řízení v roce 2013 byl však T.M. osvobozen s tím, že výpověď stěžovatelky nebyla koherentní a spolehlivá zejména z důvodu, že místy odporovala důkazům poskytnutým přítelem, který jí pomohl uprchnout. Následně opravné prostředky byly zamítnuty či odmítnuty jako nepřijatelné.

Stěžovatelka se následně obrátila na Soud, kdy tvrdila zejména porušení čl. 4 Úmluvy (zakaz otroctví a nucených prací) a upozorňovala zejména na neadekvátní procesní reakci na její tvrzení. V původním rozsudku ve věci Soud konstatoval porušení práv stěžovatelky. Nicméně po žádosti Chorvatska byla věc připuštěna k projednání velkým senátem Soudu.

Velký senát Soudu v rámci projednávání tohoto případu objasnil svou judikaturu týkající se obchodování s lidmi v kontextu nucené prostituce. Zopakoval, že obchodování s lidmi spadá do působnosti čl. 4 Úmluvy a připomněl, že toto ustanovení odkazuje na tři koncepty – otroctví, nevolnictví a nucené práce, aniž by byly tyto pojmy, stejně jako pojem „obchodování“, definovány. Z toho důvodu hledal Soud inspiraci v mezinárodním právu, dle kterého byl trestný čin obchodování s lidmi jako kombinace tří elementů: a) jednání (např. nábor, přeprava nebo ukrývání nebo přijetí osob), b) prostředky (jaké prostředky byly použity – např. vyhrožování nebo použití síly nebo jiné formy nátlaku, únos, podvod, klamání, zneužití svého postavení nebo postavení oběti jako zranitelné osoby nebo přijetí plateb nebo jiného prospěchu pro získání kontroly nad jinou osobou) a c) zneužívající účel (nucená prostituce druhých nebo jiné formy sexuálního vykořisťování, nucená práce nebo poskytování služeb nebo praktiky tomuto podobné, sloužení, transplantace orgánů). Pokud nebyly přítomny všechny tyto elementy, tak dle Soudu nebylo možné takové jednání podřadit pod obchodování s lidmi (dospělými) spadající do působnosti čl. 4 Úmluvy. Soud dále pokračoval, že pojem obchodování s lidmi pokrývá jak vnitrostátní tak mezinárodní obchodování s lidmi nehlédě na to, zda toto jednání bylo spojené s organizovaným zločinem či nikoliv.

Dle Soudu bylo dále cílem konceptu nucené práce podle čl. 4 Úmluvy ochránit před případy závažného vykořisťování jako je nucená prostituce bez ohledu na to, zda v konkrétních případech souvisejí s konkrétním kontextem obchodování s lidmi. Každé takové jednání totiž může obsahovat prvky, které jej kvalifikují jako otroctví nebo nevolnictví podle čl. 4 Úmluvy, nebo by mohlo vyvolat samostatnou otázku podle jiného ustanovení Úmluvy. Přičemž pojem „nucení“ dle Soudu mohly představovat i jemnější formy donucovacího chování již dříve identifi-

kované judikaturou Soudu. Zda konkrétní jednání zahrnuje všechny tři elementy obchodování s lidmi a/nebo vyvolalo samotnou otázku nucené prostituce, bylo věcnou otázkou, kterou bylo nutné prozkoumat ve světle všech relevantních okolností případu.

Soud před samotným právním posouzením připomněl povahu a rozsah pozitivních povinností týkající se obchodování s lidmi a nucené prostituce, které musí státý Úmluvy splnit. Tyto byly dovozeny mj. ve věci *Rantsev a ostatní proti Kypru a Rusku* [1]: 1) povinnost zavést legislativní a správní rámec zakazující a trestající tuto činnost; 2) povinnost, za určitých okolností přijmout operativní opatření k ochraně oběti nebo potenciální oběti obchodování s lidmi; 3) procesní závazek vyšetřit situace možného obchodování s lidmi. Navíc dle Soudu jsou si koncepty obchodování s lidmi a nucené prostituce podle čl. 4 na tolik blízké, že se tyto týkají právě i nucené prostituce. Kromě toho Soud s odkazem na rozsudek ve věci *Siliadin proti Francii* [2] připomenul, že se v řízení či rozhodovacím procesu musejí vyskytnout značné nedostatky, aby došlo k porušení pozitivních povinností vyplývajících z čl. 4 Úmluvy. Jednalo se tedy o takové nedostatky, jejichž následkem mohlo dojít k narušení schopnosti zjistit okolnosti případu nebo určit odpovědnou osobu.

Soud úvodem svého posouzení, zda věc spadá do působnosti čl. 4, uvedl, že samotné administrativní přiznání statusu potenciální oběti obchodování s lidmi samo o sobě nesignalizuje, že se jedná o věc spadající do působnosti čl. 4 Úmluvy. Tato otázka totiž musí být samostatně posouzena v rámci trestního řízení při zachování práv podezřelého či obviněného zejména s ohledem na presumpci nevinny a ostatních záruk spravedlivého procesu podle čl. 6 Úmluvy.

V případě jako je tento, kdy je stížnost v zásadě procesní povahy, musel Soud posoudit, zda za okolností konkrétního případu stěžovatelka vznesla prokazatelná tvrzení (*arguable claim*) či zda existovaly *prima facie* důkazy, že byla podrobena tvrzenému jednání. V tomto směru je nutné připomenout, že okamžik, ke kterému k tomuto posouzení dochází, je v době, kdy byla příslušná tvrzení o zacházení v rozporu s čl. 4 předložena, a nikoliv závěr dosažený až po dokončení vyšetřování či příslušných řízení. To koresponduje s postupem Soudu v ostatních případech, zejména týkajících se čl. 3 Úmluvy. V tomto kontextu Soud konstatoval, že v rámci předběžného policejního šetření týkající se stěžovatelčiných tvrzení policie objevila mj. dvě automatické zbraně a náboje k nim, ruční granát a mobilní telefony. Dále bylo zjištěno, že T.M. dříve sloužil jako policista a byl odsouzen za vynucování prostituce silou a znásilnění. Dále Soud uvedl, že stěžovatelka uvedla, že byla kontaktována skrze Facebook, přičemž T.M. se představil jako přítel rodičů, který jí chce pomoci najít si práci. Neměla důvod pochybovat o jeho úmyslech a v konverzaci s ním pak pokračovala. V momentě, kdy poprvé došlo ze strany T.M. ke zmínce o poskytování sexuálních služeb, tak byla stěžovatelka současně ujištěna, že to bude trvat pouze do okamžiku, než jí najde vhodnou práci. Nicméně následně dle stěžovatelky začal T.M. svůj

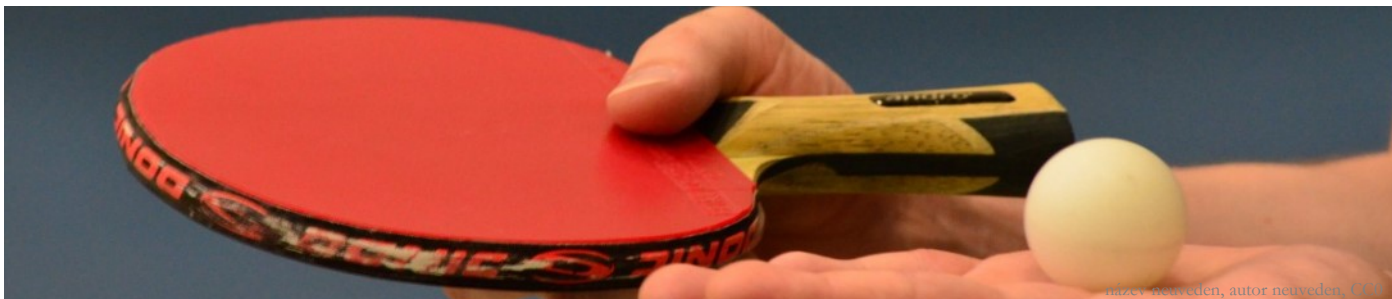
tlak stupňovat užitím síly, výhrůžek a blízkého monitoringu. Taktéž pro stěžovatelku zajišťoval ubytování, přepravu a ostatní náležitosti, jako je poskytnutí mobilního telefonu a nabízení jejích služeb. T.M. měl taktéž stěžovatelce brát polovinu vydělaných peněz za sexuální služby.

Dle Soudu všechny tyto okolnosti zřetelně indikovaly, že stěžovatelčina tvrzení byla prokazatelná (*arguable claim*) a kromě toho existují *prima facie* důkazy o tom, že se stala obětí zacházení v rozporu s čl. 4 Úmluvy, když byly naplněny všechny předpoklady toho, aby jednání mohlo být označeno za obchodování s lidmi. Dle Soudu postup T.M. vůči stěžovatelce na Facebooku, případně poskytnutím bytu či její přepravy, nabídnutí práce, stejně jako zajištění jiných věcí s prostitutkami souvisejících, jsou „jednáním“ ve smyslu definice obchodování s lidmi. Obdobně osobní situace stěžovatelky, která byla vychovávána ústavně, naznačovala, že patří do zranitelné skupiny, zatímco osobní situace T.M. naznačovala jeho dominantní postavení nad ní. Dále T.M. připustil použití síly (minimálně v jednom případě), stejně jako to, že poskytl stěžovatelce půjčku – což vyvolalo otázku dluhopisu jako možného jiného prostředku „obchodování“. Všechna tato jednání lze podřadit pod prostředky dle uvedené definice. Soud dále zdůraznil, že výše uvedená tvrzení a okolnosti, které zejména naznačovaly, že T.M. protiprávně vydělané peníze za poskytování sexuálních služeb stěžovatelkou v prostředí, kde se pravděpodobně nad ní zmocnil dominantního postavení a použil sílu, hrozby a jiné formy donucení, v každém případě vedl k obhajitelnému tvrzení a existenci *prima facie* důkazů o nucené prostituci, která je sama o sobě zakázanou formou jednání podle čl. 4 Úmluvy. Soud tak dospěl k závěru, že žalobkyně vznesla obhajitelná tvrzení a existovaly *prima facie* důkazy o tom, že byla vystavena zacházení v rozporu s čl. 4 Úmluvy – obchodování s lidmi a/nebo nucené prostituci, což aktivovalo procesní povinnosti členského státu dle tohoto článku.

Následně Soud posuzoval, zda Chorvatsko dodrželo povinnosti vyplývající mu ze čl. 4 Úmluvy (viz výše). Soud uvedl, že orgány činné v trestním řízení sice na obvinění stěžovatelky reagovaly rychle, nicméně nedodržely některé zřejmé vyšetřovací linie, které by mohly objasnit okolnosti případu a zjistit skutečnou povahu vztahu mezi stěžovatelkou a T.M. I přesto, že stěžovatelka tvrdila, že byla kontaktována skrze Facebook, tak si orgány činné v trestním řízení neopatřily jejich vzájemnou komunikaci za účelem jejího posouzení – jak došlo k prvnímu kontaktu a jaký ve skutečnosti byl jejich vztah nebo zda například používané výhrůžky představovaly nátlak či donucení. Nevyslechly ani rodiče stěžovatelky a to i přesto, že existovaly indicie, že matka stěžovatelky byla s T.M. dříve v kontaktu a tento kontakt byl využíván jako prostředek nátlaku a výhrůžek směrem ke stěžovatelce. Stejně jako nedošlo k výslechu sousedů nebo majitele bytu, kde stěžovatelka s T.M. žila, a kteří mohli poskytnout důležité informace o vlivu T.M. na stěžovatelku. Majitel bytu taktéž mohl objasnit situaci ohledně pronájmu bytu a toho, zda tedy T.M. poskytoval stěžovatelce ubytování, a jednalo se tak o jednání ve smyslu pojmových znaků. Výsledkem jednání orgánů činných v trestním řízení (OČTR) došlo k situaci, kdy u soudního

jednání jednoduše došlo k popření tvrzení stěžovatelky a pro neaktivitu OČTR nemohly být předloženy důkazy další. Dle Soudu tak došlo k porušení čl. 4 Úmluvy, když OČTR nereagovaly na prokazatelná tvrzení a *prima facie* důkazy, že se stěžovatelkou bylo zacházeno v rozporu s čl. 4 Úmluvy.

Petr Barták

Rozsudek ze dne 25. 6. 2020, Tempel proti České republice, stížnost č. 44151/12 Opakované rušení zprošťujících rozsudků v rámci soudního „ping-pongu“ až do konečného odsouzení obviněného v kontextu práva na spravedlivý proces

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Evropský soud pro lidská práva („Soud“) shledal, že trestní řízení ve věci stěžovatele, jež z důvodu opakovaného „ping-pongu“ mezi prvostupňovými a drubostupňovým soudem trvalo deset let, než byl v popáté konaném hlavním líčení stěžovatel konečně odsouzen, nelze ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy považovat za spravedlivé. Drubostupňový soud totiž při opakovaném rušení zprošťujících rozsudků prvostupňových soudů nedostál požadavkům plynoucím z práva na spravedlivý proces, když jeho procesní postup mohl vyvolat zdání, že jediné rozhodnutí, jež jím bude akceptováno, je odsuzující rozsudek. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy ze strany České republiky vedle toho došlo i z důvodu, že nepřiměřená délka trestního řízení nebyla stěžovateli českými orgány kompenzována.

Stěžovatel, jenž je v současné době ve výkonu trestu odnětí svobody na doživotí, byl v roce 2002 obviněn ze dvou trestných činů vraždy. V následujícím roce byl navíc obviněn i z trestného činu loupeže a nedovoleného ozbrojení. V obou těchto řízeních byla v roce 2003 na stěžovatele podána obžaloba, kterou prvostupňový soud spojil ke společnému projednání.

V průběhu let 2004 a 2007 se ve věci celkem čtyřikrát opakovalo hlavní líčení, v němž byl stěžovatel vždy – pokud jde o trestný čin vraždy – různými senáty prvostupňového soudu obžaloby zproštěn (ve vztahu k trestnému činu loupeže byl naopak odsouzen a toto rozhodnutí nabylo právní moci). Důvodem bylo přesvědčení prvostupňového soudu, že klíčový svědek obžaloby není věrohodný. S tímto závěrem se nicméně odvolací soud neztotožnil a pokaždé věc zrušil a vrátil k novému projednání, neboť podle jeho názoru prvostupňové soudy nedostatečně hodnotily důkazy, konkrétně výpověď klíčového svědka obžaloby.

[1] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7. 1. 2010 ve věci *Rantsev proti Kypru a Rusku*, stížnost č. 25965/04.

[2] Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. 7. 2005 ve věci *Siliadin proti Francii*, stížnost č. 73316/01.

Po druhém a čtvrtém zprošťujícím rozsudku soudu prvního stupně navíc odvolací soud podle § 262 trestního řádu přikázal věc nejprve jinému senátu stejného soudu, poté i zcela jinému soudu. Proti každému z těchto rozhodnutí o přikázání věci jinému soudu (senátu) podal stěžovatel ústavní stížnost, jež však byla vždy Ústavním soudem odmítnuta.

Při pátém hlavním líčení v roce 2008 byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání trestného činu vraždy a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na doživotí. Rozsudek byl následně potvrzen odvolacím soudem, který uvedl, že důkazy jednoznačně podporují závěr o vině stěžovatele. Podané dovolání, stejně jako ústavní stížnost, byly následně odmítnuty.

V roce 2012 uplatnil stěžovatel u Ministerstva spravedlnosti a následně u civilních soudů nárok na odškodnění nepřiměřené délky trestního řízení, jež celkem trvalo více než 10 let. Vnitrostátní soudy sice konstatovaly, že trestní řízení vůči stěžovateli bylo nepřiměřeně dlouhé, zamítly však jeho návrh na přiznání odškodnění. Podle jejich názoru totiž bylo samotné konstataování trestního soudu, že došlo k porušení práva stěžovatele na rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě, dostatečné.

Stěžovatel měl za to, že trestní odvolací soud svým procesním postupem v podstatě vytvořil pro další rozhodování prvostupňového soudu presumpci jeho viny, ačkoliv byl předtím již čtyřikrát prvostupňovým soudem obžaloby zproštěn. Takový postup je dle stěžovatele v rozporu s jeho právem na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Proto (a rovněž z důvodu nepřiměřené délky trestního řízení) se obrátil se stížností na Soud.

Soud na začátek svého posouzení připomněl, že mu zásadně nepřísluší přezkoumávat právní závěry a skutková zjištění vnitrostátních soudů (např. to, jaký význam přisu-

zují jednotlivým důkazům či jak vykládají vnitrostátní právní normy). Soud tak činí pouze ve výjimečných případech, kdy se jedná o zcela flagrantní porušení, jež může mít za následek nespravedlivost řízení v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy. O ty jde konkrétně tehdy, kdy lze závěry vnitrostátních soudů považovat za svévolné nebo zjevně nepřiměřená.

V posuzovaném případě poté Soud dospěl k závěru, že trestní řízení ve věci stěžovatele nelze z důvodu neadekvátního procesního postupu odvolacího soudu považovat ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy za „spravedlivé“.

Soud předně připomněl, že odvolací soud ve dvou svých zrušujících rozhodnutích aplikoval § 262 trestního řádu a přikázal věc k dalšímu řízení jinému prvostupňovému senátu, resp. soudu. V tomto směru Soud uvedl, že podle ustálené judikatury českého Ústavního soudu lze čl. 262 trestního řádu využít pouze ve „zcela výjimečných případech“, kdy k tomu existují důležité důvody, neboť tímto postupem dochází k průlomům do ústavních zásad. Odvolací soud nicméně k přikázání věci jinému soudu přistoupil opakovaně, přičemž ve druhém případě byla věc přikázána soudu, který stěžovatele následně pro trestný čin vraždy odsoudil (oproti původnímu soudu, jehož různé dva senáty stěžovatele čtyřikrát obžaloby zprostily).

Odvolací soud přitom při svém rozhodování vyčítal prvostupňovým soudům zejména to, že nedostatečně hodnotily důkazy a věrohodnost výpovědi klíčového svědka. Takový postup je nicméně podle názoru Soudu v rozporu s § 263 odst. 7 trestního řádu tak, jak ho vykládá ve své judikatuře český Ústavní soud. Podle tohoto ustanovení je totiž odvolací soud vázán hodnocením důkazů soudu prvního stupně, s výjimkou těch důkazů, které odvolací soud sám ve veřejném zasedání znovu provedl. Odvolací soud totiž podle Soudu poté, kdy věc přikázal jinému senátu prvostupňového soudu (2. zrušující rozhodnutí), vyvodil z výpovědi klíčového svědka obžaloby zcela jiná skutková zjištění než soud prvního stupně, aniž by přitom výslech tohoto svědka sám provedl. Poté, kdy věc byla přikázána jinému prvostupňovému soudu (4. zrušující rozhodnutí), byly v odůvodnění zrušujícího rozhodnutí uvedeny takové formulace, jež mohly vyvolat zdání, že jediné rozhodnutí, jež bude odvolacím soudem akceptováno, je odsuzující rozsudek. Podle Soudu mohly být tyto formulace totiž vykládány tak, že prvostupňový soud vyzívají k zaujetí jiných závěrů stran věrohodnosti svědecké výpovědi klíčového svědka obžaloby.

Podle Soudu je takový postup v rozporu s ustálenou judikaturou českého Ústavního soudu, podle níž nemůže odvolací soud hodnotit věrohodnost konkrétního svědka, aniž by jej sám vyslechl. Neměl by navíc rušit zprošťující rozsudek, ledaže by pochybnosti prvostupňového soudu o vině obviněného byly zcela neopodstatněné, ani prvostupňový soud jakkoli instruovat k tomu, aby obviněného shledal vinným či nevinným. Odvolací soud však žádné důvody, které by odůvodnily, proč svědka sám přímo nevyslechl, ačkoliv jeho věrohodnost následně hodnotil,

ve svém rozhodnutí neuvedl. Poskytnutí takových důvodů v odůvodnění by přitom podle Soudu bylo velice vhodné a žádoucí, neboť otázka věrohodnosti svědecké výpovědi byla předmětem odlišného pohledu prvostupňového a odvolacího soudu.

Soud rovněž poznamenal, že odvolací soud nesmí své pochybnosti o nezávislosti či nestrannosti prvostupňového soudu, jakož i závěr, že prvostupňový soud nevyhověl jeho závaznému právnímu názoru, založit pouze na skutečnosti, že prvostupňový soud na základě provedeného dokazování dospěl ke skutkovým zjištěním a závěrům, jež se liší od názoru odvolacího soudu. Právě k tomu přitom podle Soudu v posuzovaném případě došlo.

Z uvedených důvodů dospěl Soud k závěru, že procesní postup odvolacího soudu v trestním řízení stěžovatele mohl vést prvostupňový soud, jemuž byla věc nově přikázána, k závěru, že jediné rozhodnutí, jež jím bude akceptováno, je odsuzující rozsudek. Jednotlivé události v rámci trestního řízení podle Soudu silně poukazují na dysfunkční fungování českého trestního soudnictví v posuzovaném případě.

Z toho důvodu nelze podle Soudu trestní řízení ve věci stěžovatele považovat za spravedlivé ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soud proto konstatoval, že ze strany České republiky došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces.

Soud konečně přezkoumal podanou stížnost i z hlediska namítané nepřiměřené délky řízení. V tomto směru dospěl k závěru, že trestní řízení, jež trvalo více než deset let, nelze považovat za přiměřené. Tato délka byla totiž zapříčiněna především „ping-pongem“ mezi prvostupňovými a odvolacími soudy, kdy odvolací soud opakovaně zprošťující prvostupňové rozsudky rušil. K těmto průtahům přitom stěžovatel nijak nepřispěl. Samotné konstatování nepřiměřené délky řízení, aniž by byla stěžovateli přiznána kompenzace (ať už peněžní či např. v podobě zkrácení výměry trestu), přitom Soud považuje za dostatečné jen ve výjimečných případech. O takový případ se ale v posuzované věci – zejména z důvodu, že průtahy nelze stěžovateli přičítat – podle Soudu nejedná. Jelikož stěžovateli hrozilo uložení trestu odnětí svobody na doživotí, musel podle Soudu pociťovat neustálým rušením zprošťujících rozsudků odvolacím soudem úzkost, nepohodlí a nejistotu stran toho, zda a jaký trest mu může být uložen.

Porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy ze strany České republiky proto Soud konstatoval i z důvodu nepřiměřené délky trestního řízení, jež pro stěžovatele představovala újmu, jež mu nebyla dostatečně kompenzována. Na spravedlivém základě proto stěžovateli přiznal přiměřené zadosťučnění ve výši 12 500 EUR.

Lukáš Boháček

JUDIKATURA SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE

Stanovisko generálního advokáta ze dne 2. 4. 2020 ve spojených věcech C-724/18 a C-727/18, Cali Apartments SCI a HX

K souladu povolovacího režimu při pronajímání bytů v rámci služby Airbnb se směrnicí o službách

Úplné znění stanoviska

Tisková zpráva

Generální advokát ve svém stanovisku zejména navrhl, aby Soudní dvůr rozhodl, že směrnice o službách [1] (dále jen „směrnice“) se vztahuje na právní předpisy, které upravují přístup ke službě spočívající v úplatném krátkodobém opakovaném pronájmu prostor určených k bydlení příležitostným zákazníkům, kteří v nich nemají trvalý pobyt, a tato pravidla představují ve smyslu směrnice povolovací režim. Současně cíl spočívající v boji proti bytové nouzi v dlouhodobém bydlení je naléhavým důvodem obecného zájmu, který umožňuje opatření vyžadující získání povolení k takové činnosti. Posouzení přiměřenosti konkrétní právní úpravy v Paříži přísluší předkládajícímu soudu.

V původních řízeních se jednalo o věci dvou majitelů apartmánů v Paříži, kteří své byty pronajímali na platformě Airbnb bez příslušného povolení starosty města, jež bylo vyžadováno čl. L. 631-7 zákoníku o výstavbě a bydlení, které bylo dále konkretizováno obecním předpisem. V souvislosti s touto situací provedl pařížský městský úřad v roce 2015 šetření s cílem zjistit, zda k uvedenému porušení práva skutečně došlo, a jeho výstup byl podkladem pro postup státního zástupce, který podal městskému soudu v Paříži návrh na vydání předběžného opatření vůči uvedeným majitelům. Soud majitelům následně uložil pokutu a povinnost změnit užívání bytů zpět na bydlení. Obdobně se k věci postavil rovněž odvolací soud. Věc se tak dostala před Kasační soud.

Kasační soud posléze řízení přerušil a předložil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, jejíž podstatou byly zejména dotazy, zda se použije na úplatný, opakovaný, krátkodobý pronájem zařízených prostor k bydlení, kde nemá pronajímatel hlavní bydliště, příležitostným osobám, které zde nemají trvalý pobyt, směrnice, a případně která její ustanovení; dále zda je uvedená vnitrostátní právní úprava se směrnicí slučitelná (resp. zda cíl spočívající v boji proti nedostatku bytů určených k pronájmu je naléhavým důvodem obecného zájmu, který umožňuje odůvodnit

v některých zeměpisných oblastech předmětná omezení) a zda je takové opatření přiměřené sledovanému cíli.

Pokud se jednalo o otázku použitelnosti směrnice, generální advokát vyšel zejména z toho, že poskytování služeb úplatného krátkodobého pronájmu představuje plnění hospodářské povahy a na věc nedopadala žádná z výjimek z působnosti směrnice (čl. 2 odst. 2 a 3). S ohledem na to, že je třeba, aby obecná pravidla upravovala nebo se dotýkala přístupu k činnosti poskytování služeb, což bylo v projednávané věci splněno, tak tato úprava dle jeho názoru do působnosti směrnice spadá. Díky tomu, že předmětná úprava představuje povolovací režim ve smyslu čl. 4 odst. 6 směrnice, je třeba věc posuzovat z hlediska kapitoly III oddílu jedna, především čl. 9 a 10.

Stran otázky slučitelnosti posuzované právní úpravy se směrnicí se generální advokát zabýval v prvé řadě požadavky naléhavého důvodu obecného zájmu a přiměřenosti, a to rovněž optikou Listiny základních práv EU. V tomto kontextu vyšel mimo jiné z toho, že svoboda podnikání a právo na vlastnictví nemají absolutní povahu, a lze je tedy omezit. Konstatoval, že boj proti bytové nouzi a snaha o zajištění dostupnosti bydlení, jakož i ochrana městského prostředí, představují platná odůvodnění pro zavedení povolovacích režimů, obecně založených na sociální politice. V otázce požadavku směrnice na přiměřenost opatření se generální advokát zabýval dílčími aspekty posuzované věci – přiměřeností potřeby získat povolení (ve smyslu čl. 9 odst. 1 písm. c) směrnice) a dále požadavkem na kompenzaci (ve smyslu čl. 10 odst. 2 směrnice). Ohledně potřeby získat povolení uvedl, že povolovací režimy jsou zjevně prostředkem, který směrnice umožňuje, a v konkrétní věci neshledal nic, co by k nepřiměřenosti povolovacího režimu vedlo. Pokud se jednalo o požadavek na kompenzaci, zde podotkl, že informace poskytnuté předkládacím soudem jsou spíše úsporné a obsahují spíše informace o celostátní právní úpravě než o zvláštních pravidlech Paříže. Bezsporně zásadní vlastností (obecné úpravy v Paříži) byl však požadavek na

kompenzaci, který by měl mít specifickou podobu – osoba, která chce krátkodobě pronajmout byt v Paříži, musí koupit obchodní prostory (o stejné velikosti či případně i větší) a přeměnit je na byt. Tento požadavek může být více sporný, a to zejména ve vztahu k nepodnikatelským subjektům (ačkoliv se uvedené týká pronajímatelů, kteří v bytě nemají bydliště). Přiměřenost nastaveného režimu

v takovém případě dle generálního advokáta přísluší přezkoumat předkládajícímu soudu.

Jan Bena

[1] Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu.

Směrnice „All of goods“, Lars Prantzen, © BY-SA 4.0

Rozsudek ze dne 4. 4. 2020 ve věci C-495/19, Kancelaria Medius SA

K ochraně spotřebitele při rozhodování rozsudkem pro zmeškání

Úplné znění rozsudku

Soudní dvůr se zabýval otázkou ochrany spotřebitele ve smyslu směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách („Směrnice“) [1] při rozhodování vnitrostátních soudů rozsudkem pro zmeškání. Dospěl k závěru, že vnitrostátní soud musí mít možnost přijmout důkazní opatření nezbytná k tomu, aby i bez návrhu posoudil zneužívající povahu smluvních ujednání, na kterých prodejce či poskytovatel („podnikatel“) založil svůj žalobní návrh, pokud má tento soud pochybnosti o zneužívající povaze těchto ujednání ve smyslu uvedené směrnice, a to i tehdy, kdy vnitrostátní právo stanoví, že skutková tvrzení obsažená v žalobě se v takovém případě považují obecně za pravdivá.

Polský občanský soudní řád stanoví, že soud vydá rozsudek pro zmeškání, pokud se žalovaný nedostaví k jednání, nebo se ho i přes svoji přítomnost neúčastní. V takovém případě se skutková tvrzení žalobce uvedená v žalobě považují za pravdivá, ledaže vzbuzují důvodné pochybnosti nebo byla uvedena s cílem obejít zákon [2].

Žalobce, společnost nabízející služby vymáhání pohledávek, uplatnil proti žalovanému u soudu nárok z údajné smlouvy o spotřebitelském úvěru, kterou měl žalovaný uzavřít s právním předchůdcem žalobce. Na podporu své žaloby přiložil kopii rámcové smlouvy, ta nicméně neobsahovala podpis žalovaného. Vnitrostátní soud měl tudíž za to, že dokumenty a důkazy předložené žalobcem neprokazují existenci pohledávky. Neměl totiž k dispozici samotnou smlouvu a nemohl mj. posoudit, zda není zneužívajícím ujednáním ve smyslu Směrnice. Proto soud, ačkoliv se žalovaný k jednání ve věci nedostavil, a tudíž mohla být skutková tvrzení uvedená v žalobě považována za pravdivá (nesporná), žalobu zamítl.

Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce odvolání, v němž tvrdil, že prvostupňový soud měl vycházet pouze z dokumentů, které mu sám předal. Před odvolacím sou-

dem tak vyvstala otázka, zda je možné, v případech, kdy má soud pochybnost o existenci zneužívajícího ujednání ve spotřebitelské smlouvě, sám provádět za tímto určením dokazování i v případě, že jsou jinak splněny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání. Podle polského občanského soudního řádu má totiž soud považovat skutková tvrzení obecně za pravdivá, ledaže vzbuzují „důvodné pochybnosti“ nebo má soud za to, že byla „uvedena s cílem obejít právní předpisy“. Obrátil se proto s předběžnou otázkou na Soudní dvůr.

Soudní dvůr nejprve shrnul pojetí spotřebitele a jeho ochrany ve smyslu Směrnice a připomněl, že v souladu s čl. 7 Směrnice musí členské státy zajistit, aby v zájmu spotřebitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Způsob, jakým má vnitrostátní soud zajistit ochranu práv, které spotřebitelům ze Směrnice vyplývají, přitom spadá do působnosti vnitrostátního práva, avšak za podmínky, že tato řízení nejsou méně příznivá než řízení upravující podobné situace podlehlající vnitrostátnímu právu (zásada rovnocennosti) a že zajišťují právo na účinnou právní ochranu (zásada účinné právní ochrany).

Soudní dvůr se následně v kontextu posuzovaného případu věnoval zásadě účinné právní ochrany. Připomněl svoji předchozí judikaturu (např. rozsudek ze dne 21. 4. 2016 ve věci C-377/14, ze dne 13. 9. 2018 ve věci C-176/17 a ze dne 17. 5. 2018 ve věci C-147/16), podle které bez účinného přezkumu ujednání zneužívající povahy dotýčné smlouvy nelze zaručit dodržování práv priznaných Směrnicí. Proto má vnitrostátní soud podle ustálené judikatury Soudního dvora povinnost zkoumat zneužívající povahu smluvního ujednání spadajícího do působnosti Směrnice i bez návrhu, a odstraňovat tak nerovnováhu, která mezi spotřebitelem a podnikatelem existuje, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skut-

kovém stavu. Za tímto účelem musí mít vnitrostátní soud možnost přijmout z úřední povinnosti důkazní opatření nezbytná pro účely prokázání, zda ujednání obsažené ve sporné smlouvě spadá do působnosti Směrnice (viz rozsudek ze dne 11. 3. 2020 ve věci C-511/17 [3]).

Stejně závěry se podle Soudního dvora uplatní i v případě, kdy může vnitrostátní soud vydat v souladu s vnitrostátním procesním právem rozsudek pro zmeškání. Vnitrostátní soud tak i v tomto případě musí mít možnost přijmout důkazní opatření nezbytná k ověření potenciálně zneužívající povahy ujednání spadajících do působnosti Směrnice, aby spotřebiteli zajistil ochranu jeho práv z této Směrnice vyplývajících.

Tento závěr přitom podle názoru Soudního dvora není v rozporu s dispoziční zásadou ani zásadou *ne ultra petita*. Nejedná se totiž o přezkum jiných smluvních ujednání, než jsou ta, na nichž podnikatel, který podal návrh na zahájení soudního řízení, založil svůj nárok, a která jsou v důsledku toho předmětem sporu. Tyto zásady tak nebrání vnitrostátnímu soudu v tom, aby od žalobce vyžadoval předložení obsahu jednoho či více dokumentů, které jsou základem pro jeho návrh, neboť takový návrh slouží pouze k zajištění procesního rámce dokazování. Takovým dokumentem by v posuzovaném případě mohla být listina se zněním smlouvy uzavřené mezi stranami. Pro posouzení, zda jde o zneužívající ujednání totiž samotná rámcová smlouva, jež byla předložena žalobcem, nestačí.

Soudní dvůr proto dospěl k závěru, že k tomu, aby vnitrostátní soudy mohly vyložit a aplikovat vnitrostátní právní předpisy v souladu s požadavky Směrnice, musí i bez návrhu zkoumat, zda mají ujednání sjednaná mezi stranami zneužívající povahu, a za tím účelem přijmout nezbytná důkazní opatření. V případě potřeby přitom musí neaplikovat vnitrostátní pravidla či judikaturu, která by takovému zkoumání bránila.

Pokud rozhodnutí vztáhneme k České republice, lze uvést, že vydání rozsudku pro zmeškání je u nás fakultativní možností soudu. Podle judikatury Ústavního soudu (např. náleze ze dne 18. 5. 2010, sp. zn. IV. ÚS 377/10): „[r]ozsudek pro zmeškání (...) nevychází ze skutkového stavu zjištěného soudem, neboť zde platí fikce, že tvrzení obsažená v žalobě o skutkových okolnostech (skutková tvrzení) se považují za nesporná, a soud na jejich základě rozhoduje. Tím odpadá dokazování a soud bere za základ svého rozhodnutí skutečnosti pouze tvrzené“. Aby však mohl soud rozsudek pro zmeškání vydat,

musí být naplněny nejen formální podmínky stanovené zákonem, ale i materiální podmínky vyplývající z judikatury (např. náleze Ústavního soudu) ze dne 28. 1. 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10). Uplatněný nárok navíc musí být po hmotněprávní stránce důvodný (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 26 Cdo 669/2003). Samotné provedení dokazování tak zřejmě není nutně vyloučeno.

S ohledem na to, že i v případě rozsudku pro uznání se v některých případech považují skutková tvrzení žalobce na základě konstruované fikce za nesporná, a tudíž obecně k nim není třeba provádět dokazování, lze uvažovat o přiměřeném uplatnění předkládaného rozhodnutí právě i na situace, kdy soud vydává rozsudek pro uznání. Je nicméně na místě připomenout, že podle judikatury českých soudů nelze rozsudek pro uznání vydat tehdy, jestliže by žalobě nebylo možné vyhovět, i kdyby byla všechna žalobní tvrzení prokázána (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2019, č. j. 29 ICdo 108/2017-128). Rovněž v tomto případě se tak nezdá být provádění dokazování v české soudní praxi nutně vyloučeno.

Přesto však může mít předkládané rozhodnutí relevanci. Nejen že v případech pochybnosti o povaze smluvního ujednání se spotřebitelem výslovně soudu umožňuje žádat po žalobci důkazy (např. listiny) a provádět je, bez ohledu na splnění podmínek pro vydání rozsudku pro zmeškání (příp. uznání), ale takový postup mu i ukládá. Vnitrostátnímu soudu totiž z unijního práva vyplývá povinnost provést takové posouzení i bez návrhu, jestliže má o zneužívající povaze ujednání pochybnost. Soudy by se tak v případech spotřebitelských smluv neměly spokojit se splněním podmínek vydání rozsudku pro zmeškání (případně uznání), nýbrž by měly pamatovat i na svoji povinnost zkoumat z úřední povinnosti povahu smluvních ujednání se spotřebitelem, konkrétně zda se nejedná o zakázané ujednání ve smyslu Směrnice.

Lukáš Boháček

[1] Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

[2] Čl. 339 občanského soudního řádu (*Kodeks postępowania cywilnego*).

[3] Toto rozhodnutí naleznete zpracované v předchozím čísle našeho Bulletinu (č. 1/2020).

název neuveden, autor neuveden, CC0

Rozsudek velkého senátu ze dne 11. 6. 2020 ve věci C-581/18, RB proti TÜV Rheinland LGA Products GmbH a Allianz IARD S.A.

Působnost čl. 18 SFEU ve vztahu k ujednání pojistné smlouvy omezující rozsah pojistného krytí na území určitého státu

Úplné znění rozsudku

Tisková zpráva

Velký senát Soudního dvora Evropské unie se v rozsudku ze dne 11. 6. 2020 ve sbora uvedené věci zabýval předběžnou otázkou týkající se výkladu čl. 18 prvního pododstavce Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“). Rozhodl, že uvedené ustanovení nelze v současnosti aplikovat v případě ujednání pojistné smlouvy uzavřené pojišťovnou a výrobcem zdravotnických prostředků, které omezuje zeměpisný rozsah pojistného krytí občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou těmito zdravotnickými prostředky na území jediného členského státu, jelikož tato situace nespadá do působnosti unijního práva.

Spor v původním řízení se týkal náhrady škody požadované RB, německou státní příslušnicí, (dále jen „žalobkyně“) po společnosti TÜV Rheinland LGA Products GmbH (dále jen „TÜV“) a pojišťovně Allianz IARD SA (dále jen „Allianz“). TÜV byla ve smyslu směrnice 93/42/EHS [1] pověřena kontrolou jakosti prsních implantátů vyráběných společností Poly Implant Prothèses SA (dále jen „PIP“), které si v Německu nechala implantovat žalobkyně. Allianz [2] uzavřela s PIP pojistnou smlouvu, jejímž předmětem bylo krytí občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou výrobky PIP. Součástí této smlouvy bylo ujednání omezující zeměpisný rozsah pojistného krytí na škody vzniklé v metropolitní Francii nebo ve francouzských zámořských departementech a územích.

V roce 2010 bylo Francouzskou agenturou pro nezávadnost zdravotnických výrobků zjištěno, že prsní implantáty vyráběné společností PIP jsou plněny nepovoleným průmyslovým silikonem. Německý Spolkový institut pro léčivé přípravky a zdravotnické prostředky proto v roce 2012 doporučil pacientkám preventivní vyjmutí těchto implantátů. Žalobkyně podstoupila výměnu implantátů a následně před německými soudy žalovala TÜV z důvodu, že tato neprováděla řádně inspekční prohlídky u spol. PIP, a dále Allianz na pojistné plnění odpovídající škodě způsobené společností PIP, jelikož francouzské právo přiznávalo poškozeným přímý nárok na plnění vůči pojišťovně. Přitom tvrdila, že výše uvedené ujednání omezující rozsah pojistného krytí na francouzská území je v rozporu s unijním právem.

Žaloba byla nejprve v prvním stupni zamítnuta, proti čemuž se žalobkyně odvolala k vrchnímu zemskému soudu ve Frankfurtu nad Mohanem (*Oberlandesgericht Frankfurt am Main*). Tento soud stál zejména před otázkou, zda je zmiňované ujednání v pojistné smlouvě slučitelné se zákazem diskriminace na základě státní příslušnosti ve smyslu čl. 18 alinea první SFEU. V souvislosti s tím se rozhodl obrátit na Soudní dvůr zaprvé s otázkou, (i.) zda adresáty tohoto zákazu jsou pouze členské státy EU a unijní orgány, nebo i jednotlivci (a tedy zda má dané ustanovení horizontální přímý účinek). Dále se tázal, (ii.) zda případnou zápornou odpověď na první otázku nemůže zvrátit skutečnost, že francouzský úřad příslušný mj. ve věcech stanovení pojistného [3] nevznesl proti uvedenému ujednání námitku rozporu s čl. 18 SFEU, (iii.) za jakých podmínek lze případnou nepřímou diskriminaci ve vztazích mezi jednotlivci připustit jako odůvodněnou a konečně (iv.) do jaké míry se – v případě horizontální aplikace čl. 18 SFEU – pojišťovna může bránit námitkou nemožnosti plnění z důvodu dosažení limitu pojistného krytí.

Při zodpovídání první uvedené otázky zkoumal Soudní dvůr nejprve aplikovatelnost čl. 18 SFEU v předmětné věci a zde úvodem připomněl, že podmínky této aplikovatelnosti musí být splněny kumulativně a jsou obecně dvě: zaprvé toto ustanovení dopadá pouze na takové situace vedoucí k nepřijatelné diskriminaci, které jsou upraveny unijním právem, za druhé takové situace nesmějí být upraveny zvláštními pravidly zákazu diskriminace stanovenými ve zřizovacích Smlouvách. [4]

Ohledně první podmínky pak Soudní dvůr konstatoval, že v sekundárním unijním právu neexistuje žádné ustanovení zakládající povinnost výrobce zdravotnických prostředků uzavřít pojištění občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou těmito prostředky; žádné ustanovení unijního práva ani jinak takové pojištění neupravuje. Směrnice 93/42 totiž ukládá povinnost uzavřít pojištění občanskoprávní odpovědnosti toliko „oznámenému subjektu“ ve smyslu jejího čl. 16 odst. 1, [5] přičemž obecně se vztahuje na fázi uvádění zdravotnických prostředků na trh. Ani směrnice 85/374 [6] nestanovuje povinnost výrobců uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou

jejich výrobky, směrnice 2006/123 [7] se poté na služby v oblasti pojištění nepoužije.

Současně ovšem Soudní dvůr musel posoudit, zda předmetná situace nesouvisela s výkonem některé ze základních svobod jednotlivců plynoucích ze SFEU. Situace představující výkon takové svobody totiž podle judikatury Soudního dvora lze zahrnout do působnosti čl. 18 SFEU. [8] Musí být ovšem dána konkrétní spojitost mezi osobou, službou nebo zbožím požívajícími svobodu pohybu a tvrzenou diskriminací, respektive konkrétní spojitost mezi situací vedoucí k tvrzené diskriminaci a výkonem svobod pohybu garantovaných SFEU.

Pokud jde nejprve o svobodu pohybu osob, žalobkyně se v posuzované věci domáhala vyplacení pojistného plnění odpovídajícího náhradě škody způsobené vložení prsních implantátů v Německu, čili v místě jejího bydliště. O výkon svobody pohybu se zde tedy nejednalo. Posuzovaná situace podle Soudního dvora nespádala dále ani pod svobodu pohybu služeb. Žalobkyni totiž byly zdravotnické služby poskytovány v místě jejího bydliště, a pokud jde o pohyb pojišťovacích služeb, tato svoboda odpovídá svobodě pojistitelů nabízet své služby pojistníkům usazeným v jiných členských státech, respektive svobodě zájemců o pojištění obracet se na pojistitele z jiného členského státu, [9] kdy ovšem žalobkyně nebyla ani pojistitelem či pojistníkem, avšak ani jinou stranou pojistné smlouvy mezi PIP a právní předchůdkyní Allianz. Konečně se v posuzované věci sice jednalo o přeshraniční pohyb implantátů coby zboží, avšak tento nebyl stížen žádnou diskriminační překážkou. Spor v původním řízení se rovněž dotýká spíše škod způsobených zbožím než volného pohybu zboží jako takového, na který posuzované pojištění odpovědnosti nemá vliv.

Na základě uvedeného proto Soudní dvůr konstatoval, že první podmínka aplikovatelnosti čl. 18 alinea první SFEU v této věci nebyla splněna. Uzavřel proto, že v kontextu předběžné otázky vrchního zemského soudu je nutno toto ustanovení vykládat tak, že se nepoužije na ujednání pojistné smlouvy uzavřené pojišťovnou a výrobcem zdravotnických prostředků, které omezuje zeměpisný rozsah pojistného krytí občanskoprávní odpovědnosti za škodu způsobenou těmito zdravotnickými prostředky na území jediného členského státu, neboť za současného stavu unijního práva tato situace nespádá do jeho působnosti. Ostatními otázkami se v důsledku uvedeného nezabýval.

Jan Strya

- [1] Směrnice Rady 93/42/EHS ze dne 14. června 1993 o zdravotnických prostředcích.
- [2] Respektive její právní předchůdkyně pojišťovna AGF IARD.
- [3] Bureau central de tarification – Ústřední kancelář pro stanovení pojistného.
- [4] Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 18. června 2019 ve věci C-591/17, Rakousko proti Německu.
- [5] Tj. subjektu, který je odpovědný za kontroly návrhu a výroby zdravotnických prostředků.
- [6] Směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížování právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky.
- [7] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu.
- [8] Srov. např. rozsudky Soudního dvora ze dne 2. února 1989 ve věci 186/87, Cowan, a ze dne 20. října 1993 ve věci C-92/92 a C-326/92, Phil Collins a další.
- [9] Srov. např. rozsudek Soudního dvora ze dne 28. dubna 1998 ve věci C-118/96, Safir.

TAP Air Portugal Airbus A320-214; Aero Icarus, CC-BY-SA

Rozsudek ze dne 11. června 2020 ve věci C-74/19, Transportes Aéreos Portugueses K mimořádné okolnosti v kontextu náhrady škody při zpoždění letu v podobě rušivého chování cestujícího

Úplné znění rozsudku
Tisková zpráva

Soudní dvůr rozhodl, že čl. 5 odst. 3 nařízení č. 261/2004 [1] (dále jen „nařízení“) ve spojení s bodem 14 odůvodnění je třeba vykládat tak, že rušivé chování cestujícího, jež odůvodnilo odklon letu a jeho vysazení, spadá pod mimořádnou okolnost, jestliže letecký dopravce k uvedenému chování nepřispěl, ani neopomenul přijmout

vhodná opatření s ohledem na případné varovné signály. Provozovatel letu má možnost se i takovéto mimořádné okolnosti dovolávat, musí zde nicméně být přímá příčinná souvislost. Přesměrování cestujícího na další let příslušného dopravce následující den přiměřené opatření v uvedeném smyslu nepředstavovalo, ledaže zde nebylo k dispozici žádné jiné spojení, jež by do cíle vedlo dříve, či by uskutečnění takového přesměrování bylo neúnosné s ohledem na kapacity jeho podniku v rozhodné době.

Po skutkové stránce se v původním řízení jednalo o spor mezi žalobcem, cestujícím a klientem žalované letecké společnosti, vůči níž se domáhal náhrady ve výši 600 EUR z důvodu zpoždění jeho letu o více než tři hodiny poté, co byl jeho let s přestupem celkově zpožděn o téměř 24 hodin. Konkrétně se jednalo o let z Brazílie do Norska s přestupem v Portugalsku, přičemž zpoždění nastalo během prvního letu. Žalobci byl nabídnut nejbližší spoj téže společnosti, který se však uskutečnil až následující den. Zpoždění prvního letu bylo bezprostředně způsobeno předchozím letem téhož letadla, jež nabralo zpoždění z důvodu nutnosti neplánovaného mezipřistání ve Španělsku za účelem vysazení pasažéra s rušivým chováním. Toto chování spočívalo zejména v tom, že tento cestující napadl a pokoušel spolucestujícího a palubní personál. S ohledem na to, že předmětná letecká společnost odmítla požadovanou náhradu za zpoždění letu uhradit, a to zejména s odkazem na výskyt mimořádné okolnosti a v kontextu toho, že použití jiného letadla by neumožnilo zpoždění letu zabránit, se žalobce obrátil na prvostupňový soud v Portugalsku. Ten se obrátil na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, která zahrnovala konkrétní dotazy ve smyslu, zda 1) předmětná situace, kdy pasažér napadl a pokoušel další osoby, díky čemuž došlo k mezipřistání letadla, spadá pod mimořádnou okolnost (ve smyslu čl. 5 odst. 3 ve spojení s čl. 14 odůvodnění nařízení); dále 2) zda může mimořádná okolnost, která nastane v bezprostředně předcházejícím letu opačným směrem, zprostit leteckou společnost odpovědnosti za zpoždění a 3) zda ve smyslu uvedeného ustanovení postup provedený leteckou společností (kdy dospěla k závěru, že by použití jiného letadla zpoždění nezabránilo, a přeřadila tak cestujícího na svůj nejbližší následný let druhý den) představoval takové chování společnosti, jež přijala všechna přiměřená opatření.

Pokud se jedná o první uvedený dotaz, Soudní dvůr nejprve připomněl, že unijní úprava vychází z povinnosti leteckého dopravce poskytovat náhradu v případě zrušení nebo významného zpoždění letu, přičemž této okolnosti se může zprostit, jestliže prokáže výskyt mimořádných okolností. Za takové okolnosti lze považovat především takové události, jež nejsou kvůli svému původu či povaze vlastní běžnému výkonu činnosti dopravce a současně se vymykají jeho účinné kontrole. Soudní dvůr zároveň poukázal na skutečnost, že ve smyslu bodu 14 odůvodnění nařízení se takováto okolnost může vyskytnout především v případě bezpečnostního rizika. Za nesporné přitom považoval, že situace, že došlo k takovému rušivému chování, které odůvodnilo změnu dráhy příslušného letu, se skutečně jednalo o ohrožení bezpečnosti letu. V neposlední řadě takovýto odklon letu není běžnému výkonu činnosti leteckého dopravce vlastní. Ačkoliv je tak nutnost vypořádat se s chováním cestujících přirozeně povinností dopravce, takové chování, ke kterému došlo v původním řízení, nepředstavuje chování, jež lze od cestujícího očekávat a takovéto chování není leteckým dopravcem v zásadě ovládnutelné a ten má na palubě relativně omezené prostředky k jeho zvládnutí.

Soudní dvůr nicméně zdůraznil, že odlišná situace by nastala, jestliže by předmětný letecký dopravce k rušivému chování cestujícího přispěl nebo jestliže by byl takové chování schopen předvídat a přijmout vhodná opatření ještě v okamžiku, kdy by tak mohl na základě varovných signálů učinit ještě bez závažného důsledku na průběh letu. Tak by tomu mohlo být zejména tehdy, kdy dopravce umožnil vstup cestujícímu, jenž vykazoval problémové chování již před nástupem či během něj – v takovém případě by chování cestujícího bylo dopravcem ovládnutelné, a o mimořádnou okolnost by se nejednalo.

V kontextu předmětného dotazu tak dospěl k závěru, že čl. 5 odst. 3 nařízení ve spojení s bodem 14 jeho odůvodnění je třeba vykládat tak, že rušivé chování cestujícího, které odůvodnilo odklon letu a jeho vysazení, spadá pod mimořádnou okolnost, jestliže letecký dopravce k uvedenému chování nepřispěl, ani neopomenul přijmout vhodná opatření s ohledem na případné varovné signály.

V kontextu druhého dotazu, zda se může letecký dopravce dovolávat mimořádné okolnosti, kterou byl dotčen předchozí let dopravce, uskutečněný stejným letadlem, Soudní dvůr poukázal na skutečnost, že možnost zproštění se dopravce odpovědnosti za zpoždění letu není v rámci ustanovení nařízení ani příslušných ustanovení odůvodnění omezena pouze na případy, kdy byl mimořádnou okolností stížen pouze zrušený či zpožděný let. Současně vyvážení zájmů cestujících a leteckých dopravců předpokládá zohlednění pravidel provozování letů včetně toho, že může být tímtož letadlem uskutečněno více navazujících letů během dne, z čehož plyne, že mimořádná okolnost dotýkající se jednoho letu může ovlivnit i následující lety téhož letadla. Provozovatel letu tak musí mít možnost se i takovéto mimořádné okolnosti dovolávat, pro úspěšné uplatnění mimořádné okolnosti však musí být mezi touto okolností a (cestujícím uplatňovaným) zpožděným letem přímá příčinná souvislost. Soudní dvůr tak odpověděl, že uvedené mimořádné okolnosti na předcházejícím letu téhož letadla se letecký dopravce může dovolávat, za splnění podmínky přímé příčinné souvislosti.

V neposlední řadě se Soudní dvůr zaměřil na to, zda je postup dopravce, kdy cestujícího postiženého zpožděním letu přesměroval na svůj nejbližší další let probíhající druhý den, třeba považovat za přiměřené opatření, které jej zprošťuje povinností poskytnout náhradu ve smyslu čl. 5 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 nařízení. V tomto směru především poznamenal, že k tomuto zproštění může dojít pouze tehdy, kdy byla přijata opatření přiměřená situaci za využití veškerých personálních či hmotných zdrojů a finančních prostředků, jimiž disponuje, s cílem zabránit zrušení nebo významnému zpoždění letu (nelze po něm nicméně požadovat neúnosné oběti s ohledem na kapacity podniku v rozhodné době).

Zejména z uvedeného Soudní dvůr dovodil, že letecký dopravce se nemůže omezit pouze na to, že cestujícímu nabídne přesměrování na svůj následující let, který se uskuteční další den: Požadavek náležité péče totiž vyžaduje použití veškerých zdrojů, aby zajistil přiměřené přesmě-

rování, což v sobě zahrnuje rovněž případné využití letů jiných společností, které by měly ve finále menší zpoždění. Použití veškerých zdrojů by tak v projednávané věci bylo splněno, jestliže by na žádném jiném (přímém či nepřímém) letu nebylo volné místo, které by cestujícímu umožnilo dorazit do cíle s menším zpožděním – ledaže by toto přesměrování představovalo neúnosnou obět’.

S ohledem na to Soudní dvůr uzavřel, že přesměrování cestujícího na další let příslušného dopravce přiměřené opatření v uvedeném smyslu nepředstavovalo, ledaže zde nebylo k dispozici žádné jiné spojení uskutečňované tímto,

nebo jiným dopravcem, jež by do cíle vedlo dříve, či by uskutečnění takového přesměrování bylo neúnosnou obětí s ohledem na kapacity jeho podniku v rozhodné době.

Jan Bena

[1] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91.

MONITORING LITERATURE

Systém evropského práva

- Driessen, B. Provisional application of international agreements by the EU. *Common Market Law Review*, vol. 57, vyd. 3/2020.
- Král, R. On the Practice of Amending or Supplementing EU Directives by EU Delegated Regulations. *European Law Review*, č. 3/2020.

Základní práva a ústavní soudnictví

- Allena, M., Goisis, F. ‘Full Jurisdiction’ Under Article 6 ECHR: Hans Kelsen v. the Principle of Separation of Powers. *European Public Law*, vol. 26, vyd. 2/2020.
- Bogdandy, A. v. Principles of a systemic deficiencies doctrine: How to protect checks and balances in the Member States. *Common Market Law Review*, vol. 57, vyd. 3/2020.
- Boháček, L. Povinnost Ústavního soudu ČR obracet se s předběžnými otázkami na Soudní dvůr EU (ve světle rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 30 Cdo 3378/2018). *Právník*, č. 7/2020.
- Burchardt, D. Backlash against the Court of Justice of the EU? The Recent Jurisprudence of the German Constitutional Court on EU Fundamental Rights as a Standard of Review. *German Law Journal*, vol. 21, speciální vyd. 1/2020.
- Spieker, L. D. Framing and managing constitutional identity conflicts: How to stabilize the modus vivendi between the Court of Justice and national constitutional courts. *Common Market Law Review*, vol. 57, vyd. 2/2020.

Evropské civilní právo

- Cherednychenko, O. O. Rediscovering the public/private divide in EU private law. *European Law Journal* – online, publikováno 18. 12. 2019.
- Lykotrafiti, A. What does Europe do about fair competition in international air transport? A critique of recent actions. *Common Market Law Review*, vol. 57, vyd. 3/2020.
- Efroni, Z. Gaps and opportunities: The rudimentary protection for “data-paying consumers” under new EU consumer protection law. *Common Market Law Review*, vol. 57, vyd. 3/2020.

Evropské trestní právo

- Öberg, J. Trust in the Law? Mutual Recognition as a Justification to Domestic Criminal Procedure. *European Constitutional Law Review*, vol. 16., vyd. 1/2020.

Srovnávací právo

- Kischel, U. Jak normativní je právní komparatistika? *Časopis pro právní vědu a praxi*, č. 2/2020, s. 171-188.

Názory uvedené v příspěvcích představují názory autorů, nikoliv oficiální stanoviska Nejvyššího soudu.

© Nejvyšší soud, ISSN 2464-8531

2/2020
BULLETIN

NEJVYŠŠÍ SOUD
ODDĚLENÍ ANALYTIKY
A SROVNÁVACÍHO PRÁVA